

11 -----פְּרִשְׁת בְּרֵאשִׁית-----

11 -----יּוֹם א'-----

11 -----הַלְכוֹת-----

11 -----מוֹסָר-----

11 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

12 -----יּוֹם ב'-----

12 -----הַלְכוֹת-----

12 -----מוֹסָר-----

12 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

13 -----יּוֹם ג'-----

13 -----הַלְכוֹת-----

13 -----מוֹסָר-----

13 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

14 -----יּוֹם ד'-----

14 -----הַלְכוֹת-----

14 -----מוֹסָר-----

14 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

14 -----יּוֹם ה'-----

14 -----הַלְכוֹת-----

15 -----מוֹסָר-----

15 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

15 -----יּוֹם ו'-----

15 -----הַלְכוֹת-----

15 -----מוֹסָר-----

16 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

16 -----פְּרִשְׁת נח-----

16 -----יּוֹם א'-----

16 -----הַלְכוֹת-----

16 -----מוֹסָר-----

16 -----חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה-----

17 ----- יום ב'
17 ----- הַלְכוֹת
17 ----- מוֹסָר
17 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
18 ----- יום ג'
18 ----- הַלְכוֹת
18 ----- מוֹסָר
18 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
18 ----- יום ד'
18 ----- הַלְכוֹת
19 ----- מוֹסָר
19 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
19 ----- יום ה'
19 ----- הַלְכוֹת
19 ----- מוֹסָר
20 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
20 ----- יום ו'
20 ----- הַלְכוֹת
20 ----- מוֹסָר
20 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
21 ----- פְּרִשְׁת לָךְ לָךְ
21 ----- יום א'
21 ----- הַלְכוֹת
21 ----- מוֹסָר
21 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
22 ----- יום ב'
22 ----- הַלְכוֹת
22 ----- מוֹסָר
22 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
23 ----- יום ג'

23 ----- הַלְכוֹת
23 ----- מוֹסֵר
23 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
23 ----- יוֹם ד'
23 ----- הַלְכוֹת
24 ----- מוֹסֵר
24 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
24 ----- יוֹם ה'
24 ----- הַלְכוֹת
24 ----- מוֹסֵר
25 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
25 ----- יוֹם ו'
25 ----- הַלְכוֹת
25 ----- מוֹסֵר
25 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
26 ----- פְּרִשְׁת וַיֵּרָא
26 ----- יוֹם א'
26 ----- הַלְכוֹת
26 ----- מוֹסֵר
26 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
26 ----- יוֹם ב'
26 ----- הַלְכוֹת
27 ----- מוֹסֵר
27 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
27 ----- יוֹם ג'
27 ----- הַלְכוֹת
27 ----- מוֹסֵר
28 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
28 ----- יוֹם ד'
28 ----- הַלְכוֹת

28 ----- מוֹסֵר

28 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

29 ----- יוֹם ה'

29 ----- הַלְכוֹת

29 ----- מוֹסֵר

29 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

29 ----- יוֹם ו'

29 ----- הַלְכוֹת

30 ----- מוֹסֵר

30 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

30 ----- פְּרִשְׁתׁ חַיֵּי שָׂרָה

30 ----- יוֹם א'

30 ----- הַלְכוֹת

31 ----- מוֹסֵר

31 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

31 ----- יוֹם ב'

31 ----- הַלְכוֹת

31 ----- מוֹסֵר

32 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

32 ----- יוֹם ג'

32 ----- הַלְכוֹת

32 ----- מוֹסֵר

33 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

33 ----- יוֹם ד'

33 ----- הַלְכוֹת

33 ----- מוֹסֵר

33 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

34 ----- יוֹם ה'

34 ----- הַלְכוֹת

34 ----- מוֹסֵר

34 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

35 ----- יוֹם ו' -

35 ----- הֶלְכוֹת

35 ----- מוֹסֵר

35 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

35 ----- פְּרִשְׁתֵי תוֹלְדוֹת -

35 ----- יוֹם א' -

35 ----- הֶלְכוֹת

36 ----- מוֹסֵר

36 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

36 ----- יוֹם ב' -

36 ----- הֶלְכוֹת

37 ----- מוֹסֵר

37 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

37 ----- יוֹם ג' -

37 ----- הֶלְכוֹת

37 ----- מוֹסֵר

37 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

38 ----- יוֹם ד' -

38 ----- הֶלְכוֹת

38 ----- מוֹסֵר

38 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

38 ----- יוֹם ה' -

38 ----- הֶלְכוֹת

39 ----- מוֹסֵר

39 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

39 ----- יוֹם ו' -

39 ----- הֶלְכוֹת

39 ----- מוֹסֵר

40 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

40	-----	פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא
40	-----	יום א'
40	-----	הַלְכוֹת
40	-----	מוֹסֵר
40	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
41	-----	יום ב'
41	-----	הַלְכוֹת
41	-----	מוֹסֵר
41	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
41	-----	יום ג'
41	-----	הַלְכוֹת
42	-----	מוֹסֵר
42	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
42	-----	יום ד'
42	-----	הַלְכוֹת
43	-----	מוֹסֵר
43	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
43	-----	הַלְכוֹת
43	-----	מוֹסֵר
44	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
44	-----	יום ו'
44	-----	הַלְכוֹת
44	-----	מוֹסֵר
44	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
45	-----	פְּרִשְׁת וַיִּשְׁלַח
45	-----	יום א'
45	-----	הַלְכוֹת
45	-----	מוֹסֵר
45	-----	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
45	-----	יום ב'

45 ----- הַלְכוֹת

46 ----- מוֹסֵר

46 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

46 ----- יוֹם ג'

46 ----- הַלְכוֹת

46 ----- מוֹסֵר

46 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

47 ----- יוֹם ד'

47 ----- הַלְכוֹת

47 ----- מוֹסֵר

47 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

47 ----- יוֹם ה'

47 ----- הַלְכוֹת

48 ----- מוֹסֵר

48 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

48 ----- יוֹם ו'

48 ----- הַלְכוֹת

48 ----- מוֹסֵר

48 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

49 ----- פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב

49 ----- יוֹם א'

49 ----- הַלְכוֹת

49 ----- מוֹסֵר

49 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

49 ----- יוֹם ב'

49 ----- הַלְכוֹת

50 ----- מוֹסֵר

50 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

50 ----- יוֹם ג'

50 ----- הַלְכוֹת

51	מוֹסֵר
51	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
51	יוֹם ד'
51	הַלְכוֹת
52	מוֹסֵר
52	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
52	יוֹם ה'
52	הַלְכוֹת
53	מוֹסֵר
53	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
53	יוֹם ו'
53	הַלְכוֹת
53	מוֹסֵר
54	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
54	פְּרִשְׁת מִקֵּץ
54	יוֹם א'
54	הַלְכוֹת
54	מוֹסֵר
54	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
55	יוֹם ב'
55	הַלְכוֹת
55	מוֹסֵר
55	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
55	יוֹם ג'
55	הַלְכוֹת
56	מוֹסֵר
56	חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
56	יוֹם ד'
56	הַלְכוֹת
56	מוֹסֵר

57 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
57 ----- יוֹם ה'
57 ----- הַלְכוֹת
57 ----- מוֹסָר
57 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
58 ----- יוֹם ו'
58 ----- הַלְכוֹת
58 ----- מוֹסָר
58 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
58 ----- פְּרִשְׁתׁ וַיֵּאָשׁ
58 ----- יוֹם א'
58 ----- הַלְכוֹת
59 ----- מוֹסָר
59 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
59 ----- יוֹם ב'
59 ----- הַלְכוֹת
59 ----- מוֹסָר
60 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
60 ----- יוֹם ג'
60 ----- הַלְכוֹת
60 ----- מוֹסָר
60 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
61 ----- יוֹם ד'
61 ----- הַלְכוֹת
61 ----- מוֹסָר
61 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
61 ----- יוֹם ה'
61 ----- הַלְכוֹת
62 ----- מוֹסָר
62 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

יום ו' ----- 62
הַלְכוֹת ----- 62
מוֹסָר ----- 62
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 63
פְּרֻשֵׁת נִיחִי ----- 63
יום א' ----- 63
הַלְכוֹת ----- 63
מוֹסָר ----- 63
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 63
יום ב' ----- 64
הַלְכוֹת ----- 64
מוֹסָר ----- 64
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 64
יום ג' ----- 65
הַלְכוֹת ----- 65
מוֹסָר ----- 65
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 65
יום ד' ----- 66
הַלְכוֹת ----- 66
מוֹסָר ----- 66
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 66
יום ה' ----- 66
הַלְכוֹת ----- 66
מוֹסָר ----- 67
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 67
יום ו' ----- 67
הַלְכוֹת ----- 67
מוֹסָר ----- 67
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 67

פְּרִשְׁת בְּרֵאשִׁית

י'וֹם א'

הַלְכוֹת

א. וּכְבֹר נִפְתָּחוּ שְׁעָרֵי אוֹרָה זֶה תוֹרָה, וּפְשֻׁט הַמְנַהֵג לְלַמֵּד אוֹר הוֹשֵׁעַנָּא רַבָּא, וְהָיָה מְשִׁנָּה הַתּוֹרָה [ר"ל קְרִיאַת סֵפֶר דְּבָרִים], כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּקִדְשׁוֹ רַבְּנֵי הָאָר"י זצ"ל.

(לב דוד פֶּרֶק ל"ב)

ב. וְהִלְל הוֹלֵךְ אַחַר הַחֲתוּמִים, לְהַתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּזִמְנָהּ וּבְכֹנָהּ שְׁלָמָה, וְלִהְיוֹת עֵינָא פְּקִיחָא שְׁלֵא יִתְנַמְנֵם בְּקִרְיַת שְׁמַע וּבְעַמִּידָה, וְיִצְא שְׁכָרוֹ בְּהַפְסָדוֹ. וְאַחַר תְּפִלָּה, יִתֵּן חֶלֶק בַּיּוֹם הַנּוֹרָא הַזֶּה לְעַסֵּק בְּתוֹרָה, כִּי יוֹם קָדוֹשׁ הוּא לְאֲדוֹנֵינוּ. וְאַחַר אֲשֶׁר יָנוּחַ לִישׁוֹן מְעֻט, יִתְגַבֵּר כְּאֲרִי לְלַמֵּד וּלְעַשׂוֹת צְדָקָה כְּפִי כּוֹחַ, וְיִשִּׁים אוֹרוֹחוֹתָיו כְּכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ.

(לב דוד פֶּרֶק ל"ב)

מוֹסֵד

וְהִנֵּה הָרַב בְּסִפְר "טוֹר בְּרִקְת" שֵׁם הַבְּרִיק בְּרִקְאִי [מְלִשׁוֹן הַבְּרִקָּה, וְהוּא רִמָּז לְשֵׁם הַסֵּפֶר "טוֹר בְּרִקְת"], אֲזַהַרָה שְׁמַעְנֵנוּ לְעַסֵּק כָּל הַלֵּילָה בְּתוֹרָה, וְשְׁלֵא לְהַפְסִיק בְּדָבָרִים בְּטִלִּים, שְׂיַחַת דְּקָלִים מְאֲלִיָּהֶם [ר"ל שִׁיחָה קְלָה שְׂאִין לָהּ קִיּוּם], וּמַעֲלָה עֲשׂוֹן [ר"ל עֲשׂוֹן סְגָרִיּוֹת], כִּי אֵז יַעֲשׂוֹן אָף וְכו'. וְאִם יִלְמוּד כָּל הַלֵּילָה כְּדָחֲזִי וּכְנִימוּס [כְּרֵאֲוִי], יִנְצַל מִכְּרַת וְכו'.

(לב דוד פֶּרֶק ל"ב)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרִשָּׁה

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֵת - אֶפְשָׁר לְרַמֵּז מָה שְׁאֲמָרוּ ז"ל בְּזִכְרוֹת שְׁנֵי דְבָרִים מִתְחַטָּאִים יִשְׂרָאֵל [מְעוֹנוֹתֵיהֶם]: בְּזִכְרוֹת שַׁבָּת, וּמַעֲשָׂרוֹת שְׁהֵם צְדָקָה (וּבְעֵינֵינוּ בְּאֲרָנֵינוּ מְאָמֵר זֶה בְּקוּנְטָרִס פְּנֵי דוֹד פְּרִשְׁת רָאָה בַּס"ד). וְהִנֵּה כִּי כֵן, אֶפְשָׁר כִּי בְּתַחֲלַת הַתּוֹרָה רִמָּז לְיִשְׂרָאֵל דְּסַמָּא בִּידֵיהּוּ [שְׁיִישׁ אֶפְשָׁרוּת בִּידֵיהֶם] לִיטְהַר לְפָנֵי הַמְּקוֹם בְּשַׁבָּת וּמַעֲשָׁרוֹת, וְרַמָּזוּ בְּתַבּוּת "בְּרֵאשִׁית" דְּהוּא צְרוּף יֵרָא שַׁבָּת, כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּתַקּוּנֵי הַזֶּהר, וְגַם אֲמָרוּ ז"ל: "בְּרֵאשִׁית" בְּזִכְרוֹת הַמַּעֲשָׁרוֹת שְׁנִקְרְאוּ "רֵאשִׁית", וְשִׁתִּיָּהֶם זֶה יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא קִיּוּם הָעוֹלָם.

(פְּנֵי דוֹד)

יום ב

הלכות

א. ערבה של הושענא רבה, יש לטל הבדים בלתי קשורים. הרמ"ע בכתב יד. אבל הרמ"ז חלק עליו, וכתב דצריך לקושטם. והאריך בזה בכתב יד. וכן מנהגנו. ערבה של הושענא, אין לזלזל בה. טור ברקת וספר סדר היום.

(ברכי יוסף סימן תרס"ד)

ב. ביום הושענא רבה, יקרא פרשת וזאת הברכה שנים מקרא ואחד תרגום. האר"י זצ"ל. וגם בחוץ לארץ שעושים ב' ימים טובים, יקראנה ביום הושענא רבא. ומכל מקום אם קראה ביום שמיני עצרת, לא הפסיד. מהר"ם זכותו בתשובה כתב יד.

(ברכי יוסף סימן רפ"ה ס"ק ד')

מוסד

אחר החג וחדש חשוון, יתאמץ ביראת שמים ותלמוד-תורה לשמה, כי הוא תחלת השנה, והוי סימנא טבא לכל השנה. ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה, צריך להורות ולהראות כי כל מה שעשה לא היה לפנים, חס ושלום, ואם עתה יתחיל לפרק על ויתרשל מעבודת ה', לא לרצון יהיה, חס ושלום. לכן אדרבה, יעשה סימן טוב לכל השנה, ירוץ כגבור בעסק התורה והמצוה כיד ה' הטובה עליו.

(מורה באצבע סימן ט' אות רח"צ)

חדוש על הפרשה

עץ פרי עושה פרי - מה שאמר "עץ פרי עושה פרי", פרושי רבותינו זכרונם לברכה שיהא טעם העץ פטעם הפרי. והקשה הרב כלי יקר דלמה לא ענש את האדמה תכף, והמתין לה עד שנתקללו אדם וחוה ונחש? והרב ז"ל תרץ לפי דרכו. ולי הדל נראה על פי פרוש רבנו האר"י ז"ל (הבאתיו בראש דוד על הסדר דף ה' ע"ב) שטען הנחש, שעל העץ צנה ולא על הפרי (עין שם באר). ואלו היו כל האילנות עץ ופרי שוים, לא היה מקום לטעות שעל העץ לבדו צנה, כיון דכל העצים שוים לפרי. וכן ראיתי בלקוטי תורה כתב יד שכתב האר"י ז"ל דלטובת אדם הראשון צנה "עץ עושה פרי", שלא יטעה בעץ הדעת דדוקא על העץ צנה, עין שם, ומאחר דמזה דשינתה האדמה טעה אדם הראשון, לזה כשיצא תקלה משינויה, נתקלה. ודוק כי קצרת.

(נחל קדומים)

יום ג

הלכות

א. מיד פשיעור, יאמר "מודה אני לפניך מלך רחום שהחזרת בי נשמת בְּחַמְלָה רַבָּה אֲמוּנָתְךָ. יהי רצון שיהא לבי נכון ומסור בידי ולא אכעוס ולא אכעיסך". ואין צריך נטילת ידים, ויש אומרים שצריך (סדור הרב יעב"ץ ד"מ).

(קטור גודל, סימן א, סעיף א)

ב. מיד יטל ידיו פראוי, ואף על פי שאינו רוצה לקום יטל ידיו.

(ברכי יוסף סימן א')

מוסר

דין ראשון של ספר הקדוש שלחן ערוך הוא: "יתגבר פארי לעמוד בבקר לעבודת בוראו". ואם חס ושלום בדין ראשון ישלט עליו יצרו שלא לקיימו, עוד ישוב ויראה מה יעשה באחריתו. על כן ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, וישים אל לבו גם הגהה ראשונה [רצונו לומר ההגהה הראשונה של הרמ"א על השלחן ערוך]: שויתי ה' לנגדי תמיד, כי מלוא כל הארץ כבודו, וכפיכול הוא רואה בעצלותו והמשכו אחר השנה בעת קימה לקריאת שמע ולתפלה, ויבוש ויכלם, אז ידלג כאיל לעבודת ה'. ונכון שלא ידבר בענייניו מעת אשר יקום, ויהיה דבורו הראשון לברך קונו, וכל שכן שהוא גדר שלא ימשך בדברים עם בני ביתו ומשרתיו קדם שיברך ויתפלל. ויפנה ויטל ידיו, כי הוא צריך גדול מאד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י"ד ע"ב) שבזה מקבל עליו על מלכות שמים שלימה, ויש בדבר סוד. וכל זה הוא אף אם יכל לישב כמה שעות ואין צריך לפנות, דאם צריך, אז פשיטא, כמו שאמרו (שם כ"ג): הנצרך לנקביו אל יתפלל, וכתבו ז"ל (קהלת רבה ד, יב) שהוא ראשי תבות הכון לקראת אלהיך ישראל.

(מורה באצבע, סימן ג')

חדוש על הפרשה

ואדם אין לעבד את האדמה - אפשר לרמז, "**ואדם**" שפחזיק עצמו לאין והוא נבזה בעיניו, זה תועלת גדול "**לעבד את האדמה**" - כנוי לשכינה, כי הענו פאילו הקריב כל הקרבנות, כמו שאמרו ז"ל, וזהו "לעבד" רמז לעבודת הקרבנות. ועוד מועיל להשיג התורה. וכן רמז בסופי תבות "**לעבד את האדמה ה ד"ת**".

(פני דוד)

יום ד

הלכות

א. ולא יטל [ידיים בבקר] ממשרתת גויה ולא מישראלית נדה, פי הוא בא לרחות הסטרא אחרא, ודבקותו הרעה. ילבוש פראוי, וטוב שיקום מעמד [כשהוא מלובש], וקיימת חצות מכניע יצר הרע (אחרונים).

(קשור גודל, סימן א, סעיף ב)

ב. לא ילך ד' אמות בלי נטילת ידיים, והוא דבר חמור הרבה מאד. ואם כלי הרחיצה הם רחוקים, ילך פחות פחות מד' אמות.

(קשור גודל, סימן א, סעיף ד)

מוסד

וגם הנפיש לו תמלא אור, ויום שמחת תורה חדות ה' היא מעוזו, והיא שמחה רוחנית, וצדיק ירון ושומח רנה וצהלה בתורה הקדושה, ויזכר אשר פגם בכמה חטאות בכבוד התורה ובכבוד לומדיה, ויעשה גדר לכונו ענייניו מן יומא דנו ולעולם [מאותו יום והלאה], וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, הולך בתם ילך בטח, ושקט ושאנו והתענג בתורה ומצוות באהבה ויראה, יראת ה' לחיים.

(לב דוד פרק ל"ב)

חדוש על הפרשה

ויאמר הנחש אל האשה - ואם תאמר איך ידעה האשה בלשון הנחש? יש לומר חנה הייתה יודעת בכל לשון, ולזה נקראת חנה, "ויגד" [תרגומו] וחי, ולכן נקראת "אם כל חי". אי נמי, שדבר בלשון הקדש, כי בתחלת הבריאה היו מדברים כלם בלשון הקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק "ויהי כל הארץ שפה אחת", וחתיה ועוף בכלל. אי נמי, שטן היה מדבר עמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שרכב [השטן] על הנחש. רבנו אפרים ז"ל בפרושו כתב יד.

(חומת אנה)

יום ה

הלכות

א. יזהר מאד כשיקום ממטתו שלא ילך ד' אמות בלי נטילה, וביותר צריכים לזהר הולכי דרכים בצה, וטרם ישכבו יכינו להם כלי לטל וכלי לקבל המים. והמסתכל יפה, יזהיר מאד לאשתו ולמשרתיו יזהרו בצה. ויזהיר לרחץ ידי הבגים קטנים פראוי, ולא יטמאו כל אשר יגעו, ותשרה הסטרא אחרא בכל חס ושלו.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף ס)

ב. מי הנטילה, אסור לברך ולקרוא נגדם, אלא ישפכם או יכסם.

(קשר גודל סימן א')

מוסר

יקבע עתים לתורה ביום ובלילה, חק יתן ולא יעבור. וגם בכל עת שהוא פנוי, אף שפבר השלים חוקו, לא ימוש ספר התורה מפיו.

(מורה באצבע סימן א' אות ג')

חדוש על הפרשה

כי שמעת לקול אשתך וגו' - אפטר במה שכתבו הרב תורת חיים והרב פלי יקר ז"ל דאדם הראשון הזהיר לחנה על הנגיעה לגדר, וכך ראוי לעשות גדר ומשמרת למצוות ה', אף היה לאדם הראשון לומר לחנה דהמצוה היא האכילה, וצריך לעשות גדר שלא לנגע. אף אדם הראשון אמר סתם דאכילה ונגיעה אסור ובחידא מחתא מחתינהו. וחנה סברה דגם נגיעה היא מצוות ה', וזה גרם דדחפה הנחש, ומזה באה לטעות. ונמצא דאדם הראשון הוא היה גרמא, דלא פירש הצווי שהוא האכילה לבד, ומשום גדר צריך להתרחק מנגיעה. וזהו התוכחה "כי שמעת וגו' אשר צויתך לאמר" לחנה "לא תאכל ממנו", ואתה אסרת הנגיעה בסתם, וסברה דהנגיעה גם כן צווי, ועל ידי זה טענתה ואכילה והאכילתו, ונמשך זה דלא בררת הצווי והגדר.

(חומת אנה)

יום ו

הלכות

א. כשילבש [הבגדים], יקח המלבוש בצד ימין ויתנגנו לשמאל, ושוב ילבש.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף סב)

ב. תכף יברך כל הברכות מברכת על נטילת ידיים עד ואני אברכם (האר"י ז"ל). וזה אחר שלבש פראוי, ובעודו לובש, לא יהיה לובש ומברך, כי אין לעשות אף דבר קל בעודו מברך כמ"ש ז"ל.

(קשר גודל, סימן א, סעיף ו-ז)

מוסר

מה טוב שילמד אחר תפלה, עודנו מעטף בטלית ומעטר בתפלין. וישים אל לבו, אשר זאת לפנים בישראל, שלמים וכן רבים, היו כל היום בתפלין, ובדור יתום זה, לפחות יהיה לומד איזה שיעור אחת ולא ישנ"ה בתפלין.

(מורה באצבע סימן א' אות ד')

חדוש על הפרשה

כי רבה רעת האדם בארץ - הן הנה מעצות היצר הרע להפילו בדברים שהוא חושב שהם קלים, ובזה נלכד, ועוד שהוא מתמיד בהם, והקלות בהתמיד בהם, נעשות חמורות. וזה אפשר פונת הפתוב "וירא ה'" אפשרו מדת רחמים ראה פי "רבה רעת האדם", פי נתחכם היצר להסיתו בדברים קלים בהתמדה, וזה שאמר "וכל יצר מחשבות לבו רק רע", "רק" מעוט, פרוש היצר מפתהו במעוט רע, כלומר באסורים קלים, וזהו "רק רע". וזה "כל היום" בהתמדה, ומזה נעשה פעבות העגלה, ונעשית "רבה רעת האדם".

(אהבת דוד פרוש ט')

פרשת נח

יום א

הלכות

א. אם היה נעור כל הלילה, לא יברך על נטילת ידים (ברפי יוסף סימן מ"ו).

(קשר גודל, סימן ה, סעיף א)

ב. אם לא עשה צרכיו, לא יברך בבקר. ואם עשה ועבר זמן מה ולא ברוך, שוב לא יברך.

(קשר גודל, סימן ה, סעיף ב)

מוסד

ישתדל להעביר על מדותיו, כי זה כל האדם. וישים אל לבו כי הרבה לחטא, וכמה פעמים לא לפים, עשה נגד רצונו ותברך, והכל עליו לתקן ומידו יבוקש, ומה יספיק לעשות סגופים, ומה כחו לקבל יסורין. וזאת העצה מפום ממלך רברבן רבנו משה קורדוביר"ו זצ"ל, פנת יקרת להעביר על מדותיו, ובזה מתכפרין פשעיו, וטוב לו יותר מן הסגופים ותעניות. ויש בזה להאריך, אבל לקצר אני צריך, וזו היא מרגלית שאין להעריך, סמא דכלא [תרופה לכל] ואריך.

(מורה באצבע סימן א' אות ו')

חדוש על הפרשה

איש צדיק תמים - בפרוש רבנו אפרים כתב יד כתב: "איש צדיק" הפתוב מעיד עליו שהיה נותן צדקה בסתר, ולכן נצול, שנגמר (משלי כא, יד) "מתן בסתר יכפה-אף ושיחד בחק חמה עצה", "עצה" (עם הפולל) גימטריא "המבול". עד כאן לשונו. ולפי דבריו אפשר לפרש כל הפתוב: "איש צדיק" - שהיה עושה צדקה. "תמים" - שהיה צדקתו תמימה בשלם שבפנים [בסתר], נותנה ואינו יודע למי נותנה וכיצא. ועל ידי

הצדקה כמצותה וכמשפטה, "את האלהים התהלך נח", אפלו אם מדת הדין כמשמעות "אלהים", כי הצדקה מהפכת מדת הדין למדת רחמים, כמו שאמרו ז"ל על פסוק "השקיפה ממעון קדשך וברך", כל השקפה לרעה וזו לטובה, פי גדולה מתנת עניים שמהפכת מדת הדין למדת רחמים, וכמו שכתבו ז"ל.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. שתה סם המשלשל, יברך בכל פעם (ברפי יוסף סימן ז').

(קשר גודל, סימן ה, סעיף ג)

ב. הטיל מים ונמלך והטיל פעם אחרת, לא יברך רק פעם אחת. הטיל ונמלך והטיל, ונסתפק אם ברוך, לא יברך (שם ומחזיק ברכה, וכן הסכים הרב המגיה בשלמי צבור דף מ"ה ע"ג).

(קשר גודל סימן ה, סעיף ד)

מוסר

בקש שלום ורדפהו. וזו מדת אהרן הכהן, אוהב שלום ורוך שלום, והיא סמא דחיי [סם חיים]. ואם כן אמרו לבקש שלום אחרים, הדברים קל וחמר לבקש שלום אנשי ביתו וקרוביו. ודע שבמקום שיש מחלוקות, השכינה מסתלקת, חס ושלום, פי היא אמא שלום, ובית שיש בו מחלוקות, היא משפן סטרא אחרא, חס ושלום.

(מורה באצבע סימן א' אות ח')

חדוש על הפרשה

אלה תולדות נח - דרך הלציי אפשר לומר בפסוק "אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח", הפנה "אלה תולדות" בתולדות בני אדם אשר נבראו בכל הארץ יש שתי סברות, "נח נח", כלומר או לומר נח לו לאדם שנברא, או נח לאדם שלא נברא, וההכרעה בין שתי סברות אלו לדעת אמתות הדבר, הוא "איש צדיק תמים היה בדורותיו", כלומר שראינו דאיש צדיק תמים הוא מצאן לטובה ולשבח, פי מעטו הצדיקים השלמים, ולכן צדיק תמים שלם, הוא נזכר ושבחו נפר בדורותיו, פי לא די בדורו, אלא אחרי כן בדורות אחריו נזכר לשבח, וזה מורה כי האדם קרוב להפסד. והן רבים עתה עם הארץ עושים מצוות וגם עבירות, חוטאים ועושים חסד הגדילו התערבות, ומאחר שכן, הדבר מכרע דנח לאדם שלא נברא, יען הוא קרוב להפסד, וזה שאמר "את האלהים התהלך", כלומר שלא יברא וישאר את האלהים נשמתו אל מקום אש חוצבה, וזהו "נח" כלומר נח שלא נברא ונשמתו את האלהים התהלך.

(ראש דוד, עקב)

יום ג

הלכות

א. "אלהי נשמה", יברך תכף אחר אשר יצר (האר"י זלה"ה). אין למחות ביד הנוהגים שלא לסומכה (הרב המגיה בשלמי צבור שם).

(קשור גודל, סימן ה, סעיף ו-ז)

ב. אין לומר "טהורה היא", רק טהורה, אהה בראת[ה] וכו'. פן נהגתי מנעורי, מטעם דעל הרב חטאה ואיננה טהורה. ואחר זמן רב נדפס שלמי צבור וראיתי להרב ז"ל (דף מ"ו) שפתיב לדלג תבת "היא" מטעמים אחרים, ולא כתב בפרוש טעם פעק. ואכמ"ל.

(קשור גודל, סימן ה, סעיף ח)

מוסר

וביותר יהיה לו שלום עם אשתו, ויזהר לכבדה. ויכון בכל פרט לכבוד השכינה, והדברים עתיקים. אך בפה מתוק ידריכנה לעבודת ה' ולצניעות ודרך ארץ, וירחיקנה מלשון הרע ושאר סדר נשים וסדר נזיקין, ועליו מטל להוכיחה ולהדריכה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (שבת נ"ד ע"ב).

(מורה באצבע, סימן א, סעיף ח-ט)

חדוש על הפרשה

אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה - אפשר לומר דרך דרש ורמז, שהם חטאו בעבודה זרה זנות גזל, ראשי תבות "גזע", ובעוונות אלו אבד גזעם, גם "גזע" גימטריא שמונים, ולזה היה המבול ארבעים יום וארבעים לילה שהם שמונים, והוא כמנין "ארץ" (עם הפולל), כי אף ה' חרה בהם. וישאר "אך נח" עם הפולל גימטריא שמונים, לפי שלא חטא לא הוא ולא אשר אתו בשלש עברות אלה, רחם ה' עליהם בשם "אהיה" גימטריא "אך" להושיעם מצרתם, על דרך שפתיב "אהיה עמם בצרה". ובזכות שגשגו משלש אלה, אהיה הגין לנח. וגימטריא "אהיה נח" (הוא) שמונים. וראשי תבות "וישאר אך נח" גימטריא "אל הוי"ה", לרחם עליהם בחסד וברחמים.

(חומת אנה)

יום ד

הלכות

א. אם ברוך מחיה המתים במקום אלהי נשמה, יצא (פרי חדש סימן מ"ו).

(קשור גודל, סימן ה, סעיף ט)

א. מי שאחר לבוא לבית הכנסת, והכרח להתפלל יוצר ועמידה עם הצבור, שאחר תפלה אומר ברכות השחר, לא יאמר ברכת אלהי נשמה, שכבר יצא בברכת מחיה מתים.

(קטור גודל, סימן ה, סעיף יוד)

מוסד

יזהר מהפעס קטן וגדול, שמחליף נפשו הקדושה בנפש סטרא אחרא, ונעשה הוא עצמו עבודה זרה טור"ף נפשו, וכל מה שטרח כל ימיו, בהסתלק נפשו חלף הלך. וכה דבר האיש קדוש רבנו האר"י ז"ל (עין שערי קדושה ח"ב שער ד'), כי בעל הפעס אין לו תקון עד אשר ישתדל מאד שלא יכעוס כלל, ואז יתחיל לתקן.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף י)

חדוש על הפרשה

וימח את כל היקום - אמרו רבותינו זכרונם לברכה בבירא שית רבה "זה קין". עין שם. ואפשר לרמז כי תבת "היקום" גימטריא "קין" עם הכולל. ואחר זמן רב ראיתי שכן כתוב בספר הגלגולים מגורי האר"י זצ"ל.

(פני דוד)

יום ה'

הלכות

א. "הנותן לשכוי", יש לברכה אחר חצות כשקם באשמורת, אף שלא שמע התרנגול, עם שאר הברכות, אף שלא נתחייב בהם (מחזיק ברכה סימן מ"ז). וכן מצאתי בספר הפרדס כתב יד שהשיבו מן השמים לרבנו יעקב ממרו', שאפלו לא שמע תרנגול וכיוצא, יברך.

(קטור גודל, סימן ה, סעיף יא)

ב. חרש מברך "הנותן לשכוי" (אחרונים). וכן עיקר. ודלא כמור וקציעה ומטה יהודה שכתבו איפכא. סומא, לכולי עלמא יברך "הנותן לשכוי" (אחרונים, ופשוט).

(קטור גודל, סימן ה, סעיף יב-ג)

מוסד

מאד יזהיר לאשתו שלא תתפעס, כי אמרו בזהר הקדוש (ח"ב קפב): מאן דאתחבר במארי דרוגזא, כמאן דאתחבר לעבודה זרה ממש [פירוש: מי שמתחבר לבעל רגז, הרי הוא כמי שמתחבר לעבודה זרה ממש]. ואם כן, אף אם האדם קדוש, בהיות אשתו פעסנית, צדיק מה פעל.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף יא)

חדוש על הפרשה

ויזכור אלהים את נח - אפֿשֿר לומר בַּמָּה שֶׁכָּתְבוּ חֲכָמֵי הַמוֹסֵר וְדַבְרֵיהֶם מֵיִסְדִּים עַל אֲדֹנָי פֶּז דַּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה, דְּצַדִּיק הַמוֹכִיחַ לְרָשָׁע אִם הָרָשָׁע לֹא אָבָה שְׂמוֹעַ וְנָתַן כְּתָף סוֹרֶרֶת, וַיְהִי כַּמְצַחֵק בְּעֵינָיו הַצַּדִּיק, אִז הַצַּדִּיק אֵינוֹ מִן הַדִּין שֶׁיְהִי יִגְיעוֹ לְרִיק וְנִמְצָא בְטֵל מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְהַצַּדִּיק אֲבָד זְמַנוֹ קִרְחַם מִפְּאֵן וּמִפְּאֵן ח"ו, רַק זְכוּיֹת הָרָשָׁע יִקַּח הַצַּדִּיק וְהָיָה שְׂכָרוֹ, וּבָזָה נְשָׁלֵם הַצַּדִּיק כִּי כְּמוֹ רָגַע. אֲךָ אִם יוֹם אוֹ יָמִים הוֹכִיחַ לְרָשָׁע, בָּא בְשִׂכְרוֹ כֹּל זְכוּיֹת הָרָשָׁע אֲשֶׁר עָשָׂה בְּכָל יָמָיו, וְזָה רִינוּחַ גָּדוֹל לַצַּדִּיק.

וְאֶפְשֶׁר שֶׁזָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הַמַּסְכֵּן הַהוּא", וְקָרִי לִיה "מַסְכֵּן", שֶׁהוֹכִיחֵם וְדַבְרֵיו לֹא יוֹעִילוּ לְהַחֲזִירָם בְּתִשְׁבּוּבָה, וְהוּא אֹמְרוֹ "אַתֶּם לֹא זָכַרְתֶּם אוֹתוֹ", שֶׁדַּבְרֵיו לֹא עָשׂוּ בְכֶם רָשָׁם, "אֲנִי אֶזְכֹּר אוֹתוֹ", כִּי לוֹ שְׁלֵם בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים מְזַכְּיוֹת שְׁלָכֶם, וְאַהֲנִיָּא לִיה לְהַצִּילוֹ לְזָכְרוֹ לְטוֹבָה.

וְזָה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶשֶׁר אִתּוֹ בַּתִּבְּהָה", רְצוֹנוֹ לומר שֶׁזָּכַר אֶת נֹחַ צְדָקְתוֹ בְּעֶצְמוֹ, וְאֶשֶׁר אִתּוֹ, וְהִזְכִּיר אֶשֶׁר אִתּוֹ, בְּעַבּוֹר הַתִּבְּהָה שֶׁהָיָה מוֹכִיחַן בְּעִשְׂשִׁייתָהּ, כְּמוֹ שֶׁאֵיתָא בְּבִרְאשִׁית רַבָּה (פְּרָשָׁה ל').

(ראש דוד)

יום ו

הלכות

א. סומא נמי מברך "פוקח עורים" (שיורי ברכה סימן מ"ו, וכן העלה הרב המגיה בשלמי צבור דף מ"ח ע"ב ע"ש).

(קשר גודל, סימן ה, סעיף יד)

ב. היכא דבעי לומר "פוקח עורים", וטעה ואמר "מלביש ערמים", ותוף כדי דבור אמר "פוקח עורים", יצא ידי פוקח עורים (פנים מאירות ח"א סימן נ"ח, ונעלם מהרב המגיה בשלמי צבור דף מ"ח ע"ג, ואכמ"ל).

(קשר גודל, סימן ה, סעיף טו)

מוסד

יזהר לתת צדקה בכל יום לפחות פרוטה, ויכנין ליחד שם הוי"ה הקדוש, ויכנין פי רומז: זרועו - ו, ה' אצבעותיו - ה, פרוטה - י, ה' אצבעות עני או גבאי - ה, והיה מעשה הצדקה שלום.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף יב)

חדוש על הפרשה

את קשתי נתתי בענן - הטעם שהראה הקב"ה לדור המבול הקשות יותר מפל שאר המפלות כמו טלה או סרטן וכו', הענן הוא שהמבול היה בהדש כסלו שמאל קשות משמש בו. רבנו האר"י זצ"ל, הביאו ה"ה מהרי"ד ז"ל בספר צמח דוד (דף מ' ע"ב), וענין שם מה שפרש בזה.

פרשת לך לך

יום א

הלכות

א. יש מקומות דנהיגי לומר בקיץ ובחורף "ברוך עלינו", ומשנים השאלה [תכן הברכה] לפי הזמן. והנכון לומר בקיץ "ברכנו", ובחורף "ברוך עלינו" (גורי האר"י זצ"ל).

(קטור גודל, סימן טז, סעיף א)

ב. אם שכח ולא אמר "ברוך עלינו", ונזכר אחר שנים וחתם ברכת ברכנו, אם נזכר קדם שהתחיל "תקע בשופר", אומר שם "ותן טל ומטר" (הרב המגיה בספר שלמי צבור דף קכ"ט).

(קטור גודל, סימן טז, סעיף ב)

מוסר

מאד יזהר בצדקה, כי היא העולה במקום קרבן בזמן הזה, ומכפרת גם על המזיד, ומצלת מן המות, ומתברך בכמה ברכות, כמבואר בפתובים וברבותינו זכרונם לברכה. וביותר יזהר שתהיה צדקתו בסתר ולא יספר צדקותיו, וכל שכן שלא ישתבח בצדקותיו ובחסדיו. והגם שלא יהיה בפרוש, אם עושה המצאות, וכונתו להשתבח, נענש על זה, כי עבודת ה' צריכה שתהיה בלי שום פניה. ואם מכנין לשם ה' ויצטרף לזה להגדיל שבחו, הוא עון פלילי. ובעל נפש יעמיק בזה, ויטרח עד שתהיה כל כונתו לשם שמים ותו לא.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף יג-יד)

חדוש על הפרשה

ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה - "שמך והיה ברכה" גימטריא תרי"ג, רמז שיקים תרי"ג מצות, וזרעו אחריו שיקבלו התורה שכלולה בתרי"ג מצות, וזהו סוד שנקרא שמו "אברהם" גימטריא רמ"ח, שהם עקר כל המצות. רבנו אפרים בפרושו כתב יד. ואפשר להרחיב הדברים, לדעת הרמב"ן דמעת שנמול אברהם אבינו ע"ה יש לאבות דין ישראל גמור. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה "ואגדלה שמך" שיקרא "אברהם", וזה יהיה במילה. ואתי שפיר "שמך והיה ברכה" גימטריא תרי"ג, שפשוטאגדיל שמך במילה, אז יהיה לך דין ישראל, ויתקבל תרי"ג מצות. ולכן במילה נקרא "אברהם" גימטריא רמ"ח, שבעת ההיא יקבל רמ"ח מצות עשה. ודוק והארך. ויש לרמז "ואגדלה שמך" שיקרא אברהם, "והיה ברכה" פי "אברהם" גימטריא "היה ברכה". ודוק.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. מי שלא שאל [מטר] בברכת השנים ונזכר באיזה ברכה, מברך פדרפו [היינו שממשיך בתפלתו] ושואל בשומע תפלה, ולא חיישינו שמהא יתפח [ברפי יוסף סימן קי"ז].

(קצור גודל, סימן טז, סעיף ג)

ב. כששואל מטר בשומע תפלה, ויש לו תענית וצריך לומר "ענגו", יאמר השאלה קדם ענגו, ואם נזכר אחר שחתם שומע תפלה קדם שהתחיל רצה, אומר "ותן טל ומטר" ואחר כך אומר "רצה".

(קצור גודל, סימן טז, סעיף ד)

מוסד

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק יז.) שיעקר צדקותיו יהיו עם עמלי תורה, וברפס כושלות יאמין, וכמו שאמר הפתוב (קהלת יא, א) "שלח לחמך על פני המים", ואין מים אלא תורה, כמו שאמרו זכרונם לברכה (ב"ק יז.). ואם פקח הוא, יזדרז בזה, כי מקיים כמה מצות בבת אחת, צדקה, ומחזיק ביד לומדי תורה, ומרביץ תורה, שיהיה התלמיד חכם בדעת מישב ללמד, ומכבד התורה ולומדיה. ואינו דומה עושה צדקה עם הארץ, לעושה צדקה עם הראוי. ויגדל שכרו הרבה.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף טו)

חדוש על הפרשה

ואת הנפש אשר עשו בחרן - אמרו רבותינו זכרונם לברכה: אפלו מתפנסין כל בריות שבעולם, אינם יכולים לבראות שום בריה אפלו יתוש [ואם כן, איך נאמר "ואת הנפש אשר עשו"?], אלא שגגירום. יש מי ששאל דהיו יכולים לבראות בני אדם על ידי ספר היצירה וכו', וכמו שאיתא בסנהדרין: רבא ברא גבר. ופתב הרב של"ה ז"ל דהשבטים היו בוראין צאן על ידי ספר היצירה וכו'. ואני הדל אומר שגם העושה בספר היצירה, הוא אינו עושה, רק מצרף אותיות ומכוין פגנות ומן השמים עושים, וקרא דדייק טובא, היה לו לומר "ואת הנפש אשר נעשו בחרן", ולא יאמר "עשו", כי הם אינם יכולים לעשות שום דבר, רק בצרוף וכגנות נעשו. ועוד דיק "ואת הנפש אשר עשו", דמשמע דעשו הנפש ולא הגוף, ולזה אמרו שגגירום ותקנו נפשם.

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. אם לא נזכר [לשאול מטר] עד שסיים, אם לא עקר רגליו, חוזר לברכת השנים, ואם עקר רגליו, חוזר לראש. ואם השלים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו, הגם שעדין לא עקר רגליו, פעקורים דמי.

(קושט גודל, סימן טז, סעיף ה)

ב. אם לא שאל מטר בימות הגשמים, אף ששאל טל, חוזר. אבל אם שאל מטר ולא טל, אינו חוזר.

(קושט גודל, סימן טז, סעיף ו)

מוסד

יזהר להסתיר מעשיו הטובים ולמודו. ואם ישבחהו, יזכר שלא עשה אחד מרבוא מחיובו, ולא יתגאה חס ושלום אפלו שומץ מנהו, ולבו יודע שאם עשה איזה דבר, על אחת כמה וכמה חטא וביטל עבודה ותלמודו בתורה, ואפלו במעשיו הטובים כמה מחשבות זרות עלו על לבו, וכמה קצר באותן המעשים בפניו ובאיחוד וכיוצא.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף טז)

חדוש על הפרשה

למה לא הגדת לי כי אשתך היא - פרוש הגדת לי בסוד. "למה אמרת אחותי היא ואקח אותה לי לאשה", כלומר דמה שאמרת אחותי היא, מורה שיקפצו עליה, דכל הנושא אשה יבדק באחיה, ואתה אדם גדול ויש לך שם, וחתנתך מוכיח, ולכן "ואקח אותה לי לאשה".

(חומת אנה)

יום ד

הלכות

א. נסתפק אם אמר "ברכנו" או "ברך עלינו", בתוך שלשים יום, חוזר (בית דוד סימן מ"ז).

(קושט גודל, סימן טז, סעיף ז)

ב. יום שלשים אחר תקופת תשרי, אומר בברכת השנים "ותן טל ומטר", ואם לא שאל ביום ס' של תקופה, אף קדם שעברו ס' יום מעת לעת, חוזר ומתפלל (מחזיק ברכה סימן קי"ז).

(קושט גודל, סימן טז, סעיף ח)

מוסד

יזהר לגמל חסד בגופו ובדבריו ועצותיו וממונו, ולהציל עשוק, אך שלא יהיה במחלוקות כלל, כי יצא שְׁכָרוּ בְּהֶפְסֵדוֹ.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף יח)

חדוש על הפרשה

גם זרעה ימנה - סופי תבות "מכה", דאם ימנו יהיה מכה בהם. רבנו אפרים ז"ל בפרושו פתיבת יד. ואפשר לרמז באפן אחר שרמז שאם ימנו יהיה בהם נגף וימותו, וזה "גם" לשון גוממו עם השפי, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה באסתר רבתי על פסוק "גם ושתיה המלכה" שנהרגה. עין שם.

(חומת אנה)

יום ה

הלכות

א. בן ארץ ישראל הנמצא בעירו בז' בחשוון, ושאל [מטר] כמנהג ארץ ישראל בו ביום, ואחר ימים מועטים יצא וירד מצרימה, ואפתי פשו [ועדין נותרו] ימים רבים עד יום ס' אחר התקופה, כיון דכבר התחיל לשאל בז' בחשוון בעודו בארץ ישראל, יהי לו מושק [ימשיר], וישאל כבני ארץ ישראל (ברפי יוסף סימן קי"ז).

(קשר גודל, סימן טז, סעיף ט)

ב. בן ארץ ישראל שיצא קדם ז' בחשוון מארץ ישראל, ובז' בחשוון הוא בתחום חוץ לארץ ועודנו בדרך, ישאל כבני חו"ל, אף דלא הגיע לעיר (ברפי יוסף שם).

(קשר גודל, סימן טז, סעיף יוד)

מוסד

משנה אותיות "נשמה". וכשקורא סדר זרעים, כיון לתקן אשר פגם במאכלות אסורות ובברכות לבטלה וכיוצא. וכשקורא סדר מועד, כיון לתקן אשר חטא בחילול שבת ויום טוב. וכשקורא סדר נשים, כיון לתקן מה שפגם בעריות ושבועות ונדרים. וכשקורא סדר נזיקין, כיון לתקן מה שחטא לה' במה שהזיק לחברו, כי ההזק עצמו בעי לשלומי [לחברו, שאינו מכפר עד שירצה את חברו]. וכשקורא סדר קדשים, כיון לתקן נשמתו הקדושה אשר הוציאה לחליו, ואשר לא נזהר בשחיטה ובדיקה, ולחייב פרות, ולתפלות בלי פונה. וכשקורא סדר טהרות, כיון לתקן מה שפגם בנדה וקרי ונטילת ידים.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף מא)

חדוש על הפרשה

ויבא הפליט ויגד לאברהם וגו' - אמרו ז"ל: זה עוג, ומתפווין שיהרג אברהם וישא את שרי. ובזה פרשתי ורמזתי בענייני פפוסוק "ויבא הפליט ויגד", לשון גודו אילנא [קצצו האילן], שכונתו שיהרג אברהם, וזה שנקמר "ויגד לאברהם".

(מראית העין ברכות דף נד)

יום ו

הלכות

א. בן חוץ לארץ שישאל גשם בתפלה תוך ס' לתקופה, אינו חוזר.

(קשור גודל, סימן טז, סעיף יא)

ב. בן ארץ ישראל שלא שאל מטר בליל ז' בחשון בארץ ישראל, חוזר. והרב המגיה בשלמי צבור (דף ק"ל) כתב, שהוא חדוש שלא הזכרתי תשובת הלקט (ח"א סימן ע"ג) דפסק להפוך. ע"ש. ואני אומר דתשובה שמזכיר הרב יד אהרן, אין אחריותם עלי, וכן נהג הרב יד אהרן בתשובותיו שמזכיר הרב כנה"ג פידוע. הן אמת דכשהוא דבר הנוגע למה שפותר, לפעמים מזכירה, והינו משום דבכנה"ג ז"ל מזכירה, אבל פאן החדוש הוא שהרב יד אהרן לא הזכירה. ואכמ"ל.

(קשור גודל, סימן טז, סעיף יב)

מוסר

למוד ספרי מוסר תדיר, ואשריו מי שיקבע למוד בספר הקדוש "ראשית חכמה", ומשם יפיר פחיתות מעשיו ותקף חיובו, ויום יום יתבונן בענייניו.

(מורה באצבע, סימן א, סעיף יז)

חדוש על הפרשה

ומלפי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין - אפשר במה שאמרו ז"ל והזכרנוהו לעיל, דאברהם ושרה טומטומין היו, ופסק הרמב"ם בעשירי דמעשה הקרבנות (ה"ט) דטומטום ספק ערל ואסור באכילת קדשים, וזה שאמר: "ומלפי צדק מלך שלם" שנולד מהול, כמו שאמרו ז"ל בביראשית רבה (פרשה מ"ג), "הוציא לחם ויין", מדי דשרי לזר, ולא הוציא בשר זבחים. ונתן טעם והוא מלפי צדק מלך כהן, לאפוקי אברהם דליתיה באכילת קדשים ופסול, ופסקו הרמב"ם פ"ז דביאת מקדש (ה"ח).

(ראש דוד)

פְּרֻשַׁת וִירָא

יּוֹם א

הִלְכוֹת

א. בן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל, וכן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל, כל אחד ישאל [על הגשמים] כבני העיר הנמצא בה.

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן טז, סְעִיף יג)

ב. בימות החמה אם שאל מטר, מחזירין אותו. ואם יש חזרת תפלה, כגון דעתו לשליח צבור כל י"ח ברכות. (סימן קכ"ד).

(קָשֶׁר גוֹדֵל, סִימָן טז, סְעִיף טו)

מוֹסָד

למוד המשנה בקול רם ובנחת רוח בשפה ברורה, אין ערוך אליו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תלפיות ענף אפוד, בשם ספר מִזְבַּח יַעֲקֹב בשם האריז"ל) שאלו בן יעקב אבינו עליו השלום עומד בפתח גהנום, ולכל הלומד משנה מצילו. וזהו שאמר הכתוב (בראשית מט, כ) "מֵאֲשֶׁר שִׁמְנֵה" או תיבת "משנה" (עין צוואת ר' שעפטיל בן השל"ה בסוף ספר יש נוחלין). לפחות בקריאת המשנה, יש תגיד להבין פרוש התבות, אף שלא יבין פרוש הענין באמת, שאם לא יבין אף התבות, יש מי שכתב דאינו נחשב למוד כלל.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף מב-מג)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרֻשָּׁה

וִירָא אֱלֹהֵי ה' - אֶפְשָׁר "אֱלֹהֵי" גִּימְטְרִיא "אֱלֵיהֶ" (עם הפולל), רמז שפא אלהיו הנביא זכור לטוב בכל [ברית] מילה. עוד אפשר דעל ידי המילה מתגלים החסדים, וזה רמז, וִירָא - גִּימְטְרִיא "גְבוּרָה" עם הפולל, אֱלֹהֵי ה' - מִדַּת רַחֲמִים רוֹמֵז לַחֲסָדִים, וּמִתְמַתְקִים הַדִּינִים. וְרֵאשִׁי תְבוּת "וִירָא אֱלֹהֵי ה'" גִּימְטְרִיא "טוֹב", שֶׁהוּא יְסוֹד.

(נחל קדומים)

יּוֹם ב

הִלְכוֹת

א. ירגיל אדם עצמו לפנות בבקר קדם תפלה, פי יש סוד בדבר, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י"ד סוף ע"ב): הרוצה לקבל עליו על מלכות שמים שלימה, יפנה ויטל ידיו וכו'.

(קִשְׁר גוּדָל, סוּף הַסְפָּר, סְעִיף א)

ב. אַם בְּרַךְ "זוֹקֵף כְּפוּפִים" קִדְם "מִתִּיר אֲסוּרִים", לֹא יִבְרַךְ "מִתִּיר אֲסוּרִים" (שְׁלַחן עָרוּךְ סִימָן מ"ו). "הַנּוֹתֵן לְיַעֲקֹב כֹּחַ" צָרִיף לְאוֹמְרָהּ, וַיֵּשׁ לְאוֹמְרָהּ אַחֵר "מְלַבֵּשׁ עֲרָמִים" (בְּרַפְּי יוֹסֵף וּש"ב סִימָן מ"ו).

(קִשְׁר גוּדָל, סִימָן ה, סְעִיף טז-טז)

מוֹסֵד

יִזְהַר לְקַבֵּעַ לְמוֹדוֹ בְּלִילָה בְּמִשְׁנֵיּוֹת אוֹ בַּזְהָר, אוֹ שְׁנִיָּהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים. לְמוֹד סֶפֶר הַזְהָר, מְרוֹמֵם עַל כָּל לְמוֹד, בְּשִׁגְם לֹא יִדַע מֵאֵי קֶאֱמֵר [רְצוֹנוֹ לֹמַר אֵף שֶׁאֵינוֹ מִבֵּין פְּרוּשׁ הַמַּלִּים], וְאַף שֶׁיִּטְעֶה בְּקִרְיָאָתוֹ. וְהוּא תִקְוֹן גְּדוֹל לְנִשְׁמָה, לְפִי שֶׁהֵגֵם דְּכָל הַתּוֹרָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְכַל מְקוֹם נִתְלַבְּשָׁה בְּכִמְהָ סְפוּרִים, וְאָדָם הַקּוֹרֵא וּמִבֵּין הַסְּפוּרִים, נוֹתֵן דַּעְתּוֹ עַל פֶּשֶׁט הַפְּשוּט, אֲבָל סֶפֶר הַזְהָר הֵן הַסּוּדוֹת עֲצָמָן בְּגִלּוּי, וְהַקּוֹרֵא יוֹדֵעַ שֶׁהֵם סוּדוֹת וְסִתְרֵי תּוֹרָה, אֲלֵא שֶׁאֵינוֹ מוּבָן מִקְצֵר הַמְּשִׁיג וְעַמֵּק הַמְּשִׁיג.

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ב, סְעִיף מ-מד)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח - סוּפֵי תְבוֹת "שְׁמַח", כִּי הִיא שְׁמַח לְעִשׂוֹת רְצוֹן קוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, שֶׁנֶּאֱמַר "עֲבֹדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה". "קֶמַח" גִּימְטְרִיא "פְּסַח", כִּי פְסַח הִיא. "רַךְ וְטוֹב" גִּימְטְרִיא "בְּחֶרֶדֶל", כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה. רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם בְּפִירוּשׁוֹ כְּתִיבַת יָד.

(נִחַל קְדוּמִים)

יּוֹם ג

הַלְכוֹת

א. [יְבִרָה] "הַמְכִין מִצְעָדֵי גִבֹּר", וְאַחֵר כֶּף "שֶׁעָשָׂה לִי כָל צָרָכִי", כְּמוֹ שֶׁבְּסִדְרוֹרִים. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים כְּמוֹ שֶׁבְּשְׁלַחן עָרוּךְ, עֵינַי בְּמ"א וְאַחֲרוֹנִים סִימָן מ"ו.

(קִשְׁר גוּדָל, סִימָן ה, סְעִיף ח)

ב. "שֶׁעָשָׂה לִי כָל צָרָכִי" אֵין לְבִרָה בְּט' בְּאָב וּבִיּוֹם הַכְּפוּרִים, אֵף שֶׁלּוֹבֵשׁ מְנַעֵל שֶׁל לְבָדִים. וְהָאֲבָל מְבָרַךְ אֵף אִם הוֹלֵךְ יַחַף. כֵּן נִרְאֶה לִי אַחֵר שְׁרָאִיתִי מ"ש הָרַב הַמַּגִּיחַ בְּשִׁלְמֵי צְבוּר (דף נ' ע"ד דף נ"ג). יַעֲוִין שֶׁם בְּאוֹרָהּ. וְכֵן הַמְּנַהֵג לְהוֹלִכִים אַחֵר עֲקֵבוֹת הָאֵר"י ז"ל.

(קִשְׁר גוּדָל, סִימָן ה, סְעִיף ט)

מוֹסֵד

קִדְם כָּל לְמוֹד וְכָל מִצְוָה, טוֹב לְהִרְהֵר תְּשׁוּבָה, וְאַחֵר כֶּף יֹאמֵר נָא יִשְׂרָאֵל: לְשֵׁם יְחִוּד קִוּיָּא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָהּ בְּדַחֲלֵי וְרַחֲמֵי וְרַחֲמֵי וְדַחֲלֵי לִיחְדָּא שֵׁם י"ה בּו"ה בְּיַחְוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וַיְהִי נֵעַם

אֲדַנִּי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ. וְאֵל תִּשְׁגִּיחַ בְּמִי שֶׁזָּלַזַל בְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּקוּוֹנְטָרַס "שְׁמִיחַת הַרְגֵל" בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְעָא. וְיִכְוֹן בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁמְקַיֵּם מְצוּוֹתַי וְיִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי, וְשִׁישׁ סוּדוֹת הַרְבֵּה בַתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת, וּמְכַוֵּן לְתַקֵּן שְׂרִשֵׁי הַתּוֹרָה וְהַמְצְוֹת.

(מוֹרָה בְּאַצְבַּע סִימָן א' אוֹת א' וּב')

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

הַלֵךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם - גִּימְטְרִיא תְרִי"ג, כִּי הַעוֹשֶׂה לְוִיָּה, כְּאֵלוּ מְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה. שְׁעוֹר לְוִיָּה מִיֵּל, וְהוּא רָאשֵׁי תְבוֹת "לְשִׁלְחָם" - לְוִיָּה שֶׁעוֹשִׂים לְאוֹרַח חֻכָּם מִיֵּל. נֶצַח יִשְׂרָאֵל כְּתִיבֵת יָד.

(חֻמַּת אֲנָךְ)

יּוֹם ד'

הַלְכוֹת

א. אִם בְּרַךְ "שֶׁעֲשִׂנִי יִשְׂרָאֵל" בְּמָקוֹם "שֶׁלֹּא עֲשִׂנִי גוֹי", בְּדִיעְבַד יֵצֵא. וְלֹא יִבְרַךְ "שֶׁלֹּא עֲשִׂנִי עֶבֶד" [אִם בְּרַךְ כְּבָר "שֶׁעֲשִׂנִי יִשְׂרָאֵל"]. אִמְנָם יֵאמֶר "שֶׁלֹּא עֲשִׂנִי אִשָּׁה". (הַרְבַּ הַמְגִיחַ בְּשִׁלְמֵי צְבוֹר דָּף נ"ד ע"ב).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן ה', סְעִיף כ')

ב. אִם בְּרַךְ "שֶׁלֹּא עֲשִׂנִי אִשָּׁה" תַּחֲלָה, יָכוֹל לְבָרַךְ אַחַר כֵּן "שֶׁלֹּא עֲשִׂנִי גוֹי" וְ"שֶׁלֹּא עֲשִׂנִי עֶבֶד" (בְּרַכֵּי יוֹסֵף סִימָן מ"ו, וְכֵן הַסְפִּים הַרְבַּ הַמְגִיחַ בְּשִׁלְמֵי צְבוֹר שָׁם).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סִימָן ה', סְעִיף אָךְ)

מוֹסָד

שְׂשֵׁה מְצוֹת תְּדִיר בְּלֵי הַפֶּסֶק. א', לְהַאֲמִין בֵּה'. ב', לֹא לְהַאֲמִין בְּזוֹלָתוֹ. ג', לִיַּחֲדוֹ יַחֲוֹד גָּמוֹר. ד', לְאַהֲבוֹ בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ וּמְאֹד. ה', לְיִרְאָה אוֹתוֹ בְּגִין דְּאִיהוּ רַב וְשִׁלִּיט עֲקָרָא וְשִׁרְשָׁא דְכָל עֲלָמִין וְכוּלָּא קָמִי כְּלָא. ו', שֶׁלֹּא לְתוֹר אַחַר מַחְשְׁבוֹת לְבוֹ וּרְאוּת עֵינָיו. וְסִימְנָךְ (בְּמַדְבָּר לֵה, יג) "שִׁשׁ עָרֵי מְקַלֵּט תְּהִיְיִן".

(צְפִרְן שְׁמִיר, סִימָן ג', סְעִיף מֵא)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו - סוֹפֵי תְבוֹת "תּוֹרָה", כֵּן כָּתַב רַבֵּנוּ מֵהַר"א מְגַרְמִיזָא ז"ל וְרַבֵּנוּ בְּעַל הַטּוֹרִים ז"ל. וְלִי הַדֵּל אֶפְשָׁר לְרַמֵּז "אֲשֶׁר יִצְוֶה" גִּימְטְרִיא "יִרְאֵת", גַּם גִּימְטְרִיא "גְּמִילוּת חֶסֶדִים", וְהֵם גִּימְטְרִיא "תּוֹרָה", וְהֵם שְׁלֹשָׁה דְבָרִים שֶׁהַעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֶסֶדִים, וְהָעֲבוֹדָה בְּכָלֵל הוּא יִרְאֵת ה' תְּדִיר. וְשִׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת שְׁמִירָה וְסִיגִים לְתוֹרָה.

(חֻמַּת אֲנָךְ)

יום ה

הלכות

א. נשים מברכות "שלא עשאני גויה", "שלא עשאני שפחה", בנשים ומלכות. (אחרונים בסימן מ"ו). ודלא כהרב יעב"ץ בסידורו שכתב בלא שם ומלכות.

(קט"ו גודל, סימן ה, סעיף כב)

ב. נשים מברכות "שעשאני כרצונו", בלי שם ומלכות.

(קט"ו גודל, סימן ה, סעיף כג)

מוסר

שבויעת שוא אחת, דוחה מאה זכיות. חלול ה' אחד, דוחה ק' תפלות. בזוי תורה אחד, דוחה ק' שמחות. נבלות הפה אחד, דוחה ק' הבטחות. גזל אחד, דוחה ק' ברכות. מחלקת אחת, דוחה מאה פרנסות. לשון הרע אחד, דוחה ק' תשובות. והם ז' דחיות שמונו רבותינו זכרונם לברכה (מובא בשלה"ק מסכת יומא פרק דרף חיים תוכחות מוסר).

(צפ"ן שמיר, סימן ג, סעיף מב)

חדוש על הפרשה

ואנכי עפר ואפר - פרשו פת הקודמין שפגנתו לפי רב הענוה, שהוא כמו עפר ואפר מעורבין שאינו מועיל, כי כל אחד בפני עצמו יש בו תועלת, אבל אם נתערבו לא יועילו.

(חומת אנה)

יום ו

הלכות

א. גר לא יברך "שלא עשני גוי" (ברפי יוסף סימן מ"ו).

(קט"ו גודל, סימן ה, סעיף כד)

ב. אם נסתפק אם ברוך ברפת התורה, לא יברך (מחזיק ברכה סימן מ"ז).

(קט"ו גודל, סימן ה, סעיף כה)

מוסר

אל תתנן אל לבך מה ידברו ממך אחרים, כי זה שרש פורה נזקין וחבלות לנפש. ואמר הפילוסוף, רב הצרות באות לאדם שרוצה להיות נכבד בעיני אחרים. וזה הכל גדול, כי מה יתן לאדם אם אלה אנשים מכבדיו, או אם ידברו רע עליו ויבוזו עליו. ומה יקרו דברי השלם, רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח (אבות פ"ד מ"ד). ואפשר שאמר "מאד" אחד פנגד תאות החומר שיכבדוהו, והשני פנגד צער החומר אם יבאוהו, ולזה הזהירנו "מאד מאד הוי שפל רוח". וכבר השמיענו הרב החסיד בחובת הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ה') שתכלית מדת הענוה הוא להגיע למדת הנשתנות [שאינו חש אם יבאוהו או יכבדוהו]. ומלבד אשר הורנו רבי לויטס שתנקות אנוש רמה, עוד אחרת היתה הן בעונדנו חי כי לא במותו, כי כל אשר יאכל וישתה יתהפך בקרבן צואה וגללים, הלא יבוש ויכלם מעשות כל גופו בית מגאל ותועבה. וכבר כתב רבנו הרמב"ם שהתקבצות בני אדם לשתייה המשפרת, חרפה גדולה יותר מקבוצ אנשים ערמים להתריז, וכן להתקבץ במשתאות וסעודות הרשות, כי אחד מטהר והשני מטמא הבשר. ובה השפיל החכם את גאות המלך, כמ"ש בספר "אימה פנדגלות" (דף כ'). ע"ש בארץ. ובמורה נבוכים (חלק ג' פרק ח').

(צפון שמיר, סימן ג, סעיף מג-מד)

חדוש על הפרשה

ויאמרו לא כי ברחוב נלין - אפשר לפרש במה שכתב הרב מגן אברהם (סימן ק"ע) דלסרב לבעל הבית מתר. אך מהרש"א סבר דאין לסרב. וזה שאמרו "ויאמרו לא" דסרבו, כמו שאמרו ז"ל מכאן שמשרבין לקטן וכו'. וכדי שלא נטעה דמתר לסרב גם לבעל הבית פסברת הרב מגן אברהם, לזה אמרו "כי ברחוב נלין", כלומר מה שאנו מסרבין הינו כל זמן היותנו ברחוב, אך לא אם גלף לביתך, דהגם דמסרבין לקטן, אם הוא בעל הבית אין מסרבין פסברת הרב מהרש"א.

(פני דוד)

פרשת חיי שרה

יום א

הלכות

א. גר יכל לברך בברכת התורה "אשר בחר בנו" (הרמב"ם באגרותיו).

(קשר גודל, סימן ה, סעיף כ"ו)

ב. אם קראוהו לספר תורה קדם שברך ברכת התורה, לא יחזר לברך ברכת התורה, שפבר נפטר בברכות ספר תורה (סימן קל"ט).

(קשר גודל, סימן ה', סעיף כ"ז)

מוסד

אמר הפילוסוף, הצרי הגדול [הרפואה הגדולה] לשפח הרעות הבאות לאדם ולמשול ביצר, הוא לחשב בדברים אחרים זולת עצמותו, כי הנפש לא תוכל לחשב שני דברים כאחד, ולזה אם תעמיס עליה מחשבת דברים אחרים, חכמה ודעת תשפח עצמה, ותהיה שקט ושאנן. ואני מוסיף לבאר שיחשב בתורה הקדושה, שאם יעמיק עיונו בחכמות חזוניות חקירות למודיעות טבעיות, הצרי אינו אלא שר"ף [ר"ל שיפעל פעולה הפוכה], כי אותיות "צרי" יתהפכו לאותיות "יצר", כי יצרו חכם ממונו, והוא ידע עת ורגע לפתותו, וכאשר קנה לגדול הפילוסופים ארוסטוטלוס, כמ"ש רבי יצחק דמן עכו בספר מאירות עינים כתב יד. אמנם אם זכה לחשב ולהעמיק בתורה הקדושה ובתורת ה' חפצו, ודאי ינצל, כי הוא אמר ויהי "בראתי יצר הרע בראתי לו תבלין" (קדושין ל' ע"ב). וכאשר הארכנו בעניינותינו בדרושים בס"ד (עין אהבת דוד דרוש י' לשבת זכור דף פ"ו ע"ד).

(צפון שמיר, סימן ג, סעיף מו)

חדוש על הפרשה

ויהיו חיי שרה - אפשר לרמז כי תבת "ויהיו" נקראת ביישר, וגם למפרע [מהסוף להתחלה] "ויהיו", לרמז שכל חיי שרה מתחילתו לסופן ומסופן לתחילתו היה בהם הוי"ה, וגם נקראת למפרע כמו ביישר, כן חיי שרה שונים ושקולים בהוי"ה לטובה.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. ברכת "אשר קדשנו על דברי תורה", "והערב נא", שתי ברכות הן, ועם כל זאת יאמר **והערב נא** [עם וא"ו החבור]. (האר"י ז"ל).

(קשר גודל, סימן ה, סעיף כח)

ב. לא יקרא פסוק אפלו דרך תחנה קדם ברכת התורה (סימן מ"ז) (עין מורה באצבע סימן ב' אות נ"ט).

(קשר גודל, סימן ה, סעיף כט)

מוסד

באמת אמרו (ב"ב פ"ח ע"ב) "קשה עונשן של מדות רעות ואסורות". וכבר רבנו הרב מה"ר חיים ויטל זצ"ל בספר שערי קדשה (ח"ב שער ד') כלל כל הנזק וענש הבא לאדם בכל מדה ומדה, וכל קבל דנא [לעומת זאת] רוח ושקר המדות טובות, והם דברים קדושים ונצרכים, וצריך האדם להתמיד בקריאת ענין זה שם בספר הנזכר, וכשמו כן הוא [שערים לקדשה]. במטותא מנייכו בואו שערינו [רמז לשם הספר "שערי קדשה"], ובמעט זמן עיניכם תחזינה מצרי"ם אדם להבל שיויר על פי מדותיו [הרעות] לבאר שחת. ועל-כן כל

מִדָּה בַּחֶבֶל לִמֶּנּוּ גֵּו [תוֹר] יִגְרָשׁוּ, וַיִּבְקֶשׁהּ מֵאֱלֹהֵינוּ עַל זֹאת בְּדַמְעַ לֵב, יַעֲזְרוּנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹ, אֲשֶׁר הֵן חֲלִיפוֹת לָמוֹ, וְנִזְכָּה לְמִדּוֹת קְדוּשׁוֹת הַטּוֹבוֹת בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאֲדָם.

(צִפְרֶן שְׁמִיר, סִימָן ג, סְעִיף מֵז)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

עֵבֶר לַסַּחֵר - אֶפְשָׁר לְרַמֵּז דְּקוּדָם אוֹתֵיּוֹת "סַחֵר" הֵם אוֹתֵיּוֹת "נִזְק". וְ"עֵבֶר" לְשׁוֹן "קָדָם", כְּמוֹ עוֹבֵר לַעֲשִׂייתָן. וְכֵן לְעַפְרוֹן דְּהָיָה רַע עֵין, הָיָה לוֹ נִזְק, וְכֵמוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה דְרִישׁוֹ עָלָיו הַפְּתוּב "וְלֹא יָדַע כִּי חָסֵר יְבִאֲנוּ", דְּאוֹתֵיּוֹת "סַחֵר" נַעֲשֶׂה "חָסֵר". וְזוֹ תוֹכַחַת מוֹסֵר לְכָל סַחֵר דְיִשְׁיִים נֶגֶד עֵינָיו כִּי לִפְנֵי "סַחֵר" "נִזְק", וְאוֹתֵיּוֹת "חָסֵר". דְיִישׁ כְּפֹה לְאוֹיֵן לֹא תִגְנֹב, לֹא תוֹנוּ, לֹא תַעֲשִׂק, לֹא תִגְזֹל, לֹא תִשְׁקֹרוּ. וְאִם יִזְהַר בְּכָל, אִזּוֹ הָיָה סוֹחֵר טוֹב וְיִמְבַקֵּשׁ רַצוֹן ה'. וְאִם יַעֲבֹר, נִזְק לִפְנָיו, גַּם חָסֵר. וְעוֹד יֵשׁ לְרַמֵּז מָה שְׁאֲמָרוּ ז"ל "מִלַּח מָמוֹן חָסֵר", וְזֶה רָמַז אִם חָסֵר לְצַדִּיקָה, הָיָה סַחֵר וְצַלִּיחַ. וְעוֹד יֵשׁ לְצַדִּד בְּרַמְזִים אֲלוֹ.

(חֻמַּת אֲנָך)

יּוֹם ג

הַלְכוֹת

א. רִאִיתִי מִי שֶׁנִּזְהַר שְׁאֵם הַצָּרֵךְ לְבוֹא לְבֵית הַפְּנִסֵּת קָדָם שְׁאֲמַר הַבְּרִכוֹת קָדָם שְׁיִכְנֹס, דְצָרִיךְ לֹמַר פְּסוּק "וְאֲנִי בְרַב חֶסֶד" שֶׁהַחֲמִירוֹ בָּזָה בַּזְהַר הַקְּדוּשׁ, הוּא הָיָה אוֹמֵר "וְאֲנִי בְרַב חֶסֶד אָבוֹא בֵיתוֹ אֲשֶׁתַּחֲנוּהוּ אֶל הַיֵּכָל קְדוֹשׁ בִּירְאָתוֹ", כְּדִי שְׁלֹא יֵאמַר הַפְּסוּק כְּתִיבֵנוּ קָדָם בְּרַכַּת הַתּוֹרָה.

(שׁו"ת יוֹסֵף אֲמִין סוּף סִימָן ס"ו)

ב. זֶה מְנַהֵג קְדוּם מְקַדֵּם קְדַמְתָּהּ, וְנִתְפַּשֵּׁט בְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת דְנִשְׁיִים מְבָרְכוֹת בְּרַכַּת הַתּוֹרָה, פִּינּוֹן דְהוֹתָרוּ לְלִמּוּד סֵדֶר קְרִיבָנוֹת בַּתְּפִלָּה, וְכֵמוֹ שְׁמִבְרָכִים מְרַבֵּית עֲמֵי הָאָרֶץ, אֲנָשִׁים שְׁתַּשִּׁישׁ כְּחֵן כְּנִקְבוֹת, וְלֹא יִדְעוּ כִּי אִם סֵדֶר תְּפִלָּה.

(שׁו"ת יוֹסֵף אֲמִין סִימָן ס"ז)

מוֹסֵר

מִי שֶׁחֲשָׁקָה נִפְשׁוֹ בַּתּוֹרָה כָּל כֶּף עַד שְׁיֹם וְלִלְהָ לֹא יִחַשֵּׁב כִּי אִם בַּתּוֹרָה, וְיִשְׁלִיךְ אַחֲרָי גוֹו עֲנִינֵי הָעוֹלָם הַשֹּׁפֵל הַגִּשְׁמִי וְהָעֹכּוֹר הַגּוֹפְנֵי הָזֶה, וְבַתּוֹרָתוֹ יִהְיֶה וְבִאֲהַבְתָּה יִשְׁגָּה, יִשְׁיֵג מַעְלָה נִפְלְאָה שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ כָּלֵל לְתַעֲנִיּוֹת וְסִיגוּפִים.

(צִפְרֶן שְׁמִיר, סִימָן ד, סְעִיף נ)

חדוש על הפרשה

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל - אפֿשר לומר בהקדים מה שאמרנו פֿרק במה אִשָּׁה: למימינים בה, אורֿך ימים איכא וכל שפֿן עִשָּׂר וכבוד. ואמר ז"ל (ביומא דף כ"ח) אברהם אבינו זקן ויִושֵׁב בישיבה הִיא, שִׁנְאַמֵר **ואברהם זקן**. וְזֶה שֶׁאָמַר "ואברהם זקן", זֶה קִנְיָה חֲכָמָה שֶׁהִיא יוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה, וְעַל יְדֵי זֶה **בא בימים**. וגם עִשָּׂר וכבוד, **וה' ברך את אברהם בכל** דִּהִינּוּ עִשָּׂר וכבוד, כִּמוֹ שֶׁפֿתַּב הֵרָאב"ע.

(פֿני דוד)

יום ד

הלכות

א. הנוהגים קדם כל מצוה לומר פסוק "ויהי נעם", לא יאמרוהו קדם ברפת התורה.

(קִשְׁר גוֹדֵל, סִמָּן ה, סְעִיף ל)

ב. הנוהגים לומר פסוק "וארשתיה לי באמונה" וגו' אחר לבישת תפלין, לא יאמרו אם לא ברכו ברפת התורה.

(קִשְׁר גוֹדֵל, סִמָּן ה, סְעִיף לא)

מוסד

אמרנו בתנא דבי אליהו (תדבא"ר פי"ח, תדבא"ז פ"א): לא חרב העולם אלא בפשעה של תורה, ולא חרבה ארץ ישראל אלא מפשעה של תורה, וכל הצרות הבאות לאדם אינן אלא מפשע התורה, שִׁנְאַמֵר (מיכה א, ה) "בפשע יעקב כל זאת" וכו'. ומי שיש לו לב, יתעורר מתרדמה אשר הפיל עליו יצרו ואחז שמורות עיניו, וישוב אל ה' ויעסק בתורה בשמחה כאשר יוכל, ולא יוציא זמן היקר מפנינים בהבלי העולם הזה, אִשְׁרֵי אָדָם שׁוֹמֵעַ.

(צִפְרָן שְׁמִיר, סִמָּן ד, סְעִיף מט)

חדוש על הפרשה

וה' ברך את אברהם בכל - אמרו בביראשית רבה שֶׁעָשָׂה יִשְׁמַעֵאל תְּשׁוּבָה בְּחַיָּו. ורבים שואלים דהפול בידי שמים חוץ מיראת שמים, ואם ישמעאל רשע, מדוע הוא יתברך השיבו בתשובה, ולא עשה פן לכל גוי? ואין כאן שאלה, דודאי ישמעאל נתעורר בתשובה הוא בעצמו, אלא דאם לא היה זכות אברהם אבינו ע"ה, לא היה פדאי לקבלו, שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שָׁלוּ לא היה מספיק לקבלו, שֶׁהִיוּ נִגְדוּ רַבִּים קָמִים קִטְגוֹרִיו אִשְׁרֵי עָשָׂה בְּרִשְׁעוּתוֹ. וְאֵהֱנִיא חִיבְתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֲבִינוּ ע"ה לְהִשְׁקִיט רִיב הַקִּטְגוֹרִים, וְאֵז רִשְׁפֵי הִתְעוֹרְרוּת תְּשׁוּבָתוֹ הַחֲלוּ עוֹלִין וְנִרְצָה לוֹ.

(פֿני דוד)

יום ה'

הלכות

א. יזדרז מאד לילך לבית הכנסת, וירויץ בהליכת בית הכנסת, והכל בישוב [הדעת], שלא יכשיל רואיו שילעגו עליו וקורא לו שם חסיד שוטה.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף סד)

ב. צרך גדול וחיוב ללבש ציצית ותפלין בביתו, ויצא וישק המזוזה, וילך לבית הכנסת מעטף בציצית ומעטף בתפלין, והחמירו מאד באהר הקדוש בזה (זהר ואתחנן דף רסה).

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף סה)

מוסר

כשהאדם מתעטף בציצית, ויוצא מפתח ביתו, הקב"ה שומח ומלאך המשיחית זז משם, ונצול האדם מכל נזק ומכל משיחית. אמר ר' נהוראי אסהדנא עלי מאן דנפיק מתרע ביתיה בציצית ותפלין ברישא, אזדמנת שם שכינתא ותרוין מלאכין, ומלוין יתיה לבי כנישתא ומברכין ליה, וחד מקטרגא אזיל אבתריה, ועל כרחיה עני "אמן" [תרגום: אמר ר' נהוראי מעיד אני על מי שיוצא מפתח ביתו בציצית ותפלין בראשו, שמזדמנת לו שכינה ושני מלאכים, ומלוים אותו לבית הכנסת, ומברכים אותו, והמקטרג ההולך אחריו, על כרחו עונה אמן]. ילקוט ראובני פרשת שלח בשם הזהר הקדוש.

(דבש לפי מע' צ' אות כ"ז)

חדוש על הפרשה

וירץ לבן וגו' - פרש רש"י: נתן עיניו בממון. אפשר דרך צחות, שראה שתבת ממון מולידה עוד ממון, כי "ממון" במלוי הוא מ"ם מ"ם נ"ו נ"ו, ונהרי כי ממון מוליד ממון אחר, וכמו שכתב הרב פלי יקר בסדר היום, וזהו נתן עיניו בתבת "ממון", וראה כי ממון יוליד ממון, ולכן אף שהיה עשיר, רץ בעבור הממון, וירץ לבן החוצה לממון, כי תבת "אל העין" גימטריא "לממון". ודרך צחות אפשר לפרש (קהלת סימן ד') "גם עינו לא תשבע עשר", כי "עינו" גימטריא "ממון", לכן "לא תשבע". וזה שאמר "נתן עיניו בממון", כי "עינו" גימטריא "ממון", ו"עינו" כפול הוא "ממון" כפול, כי יש לו שתי עינים, וכל "עינו" גימטריא "ממון".

(פני דוד)

יום ו

הלכות

א. לפחות ילבש ציצית ותפלין בחצר בית הכנסת קדם כניסת פתח בית הכנסת, ובפניסתו ישהה מעט ויאמר "ואני ברב חסדך" וגו' (תהלים ה, ח), "בבית אלהים נהלך ברג"ש" (שם נה, טו), גימטריא אבגית"ן.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף טו)

ב. בהכנסו, ישתחוה נגד הארון שבו ספר תורה שישם שורה הקדשה.

(מורה באצבע אות ס"ז)

מוסד

שרש הכל התבודדות, פי הוא ענין נשגב גדול ורם לזכות לסדר קדשה, ואתנח סימנא מרבוותא קמאי [מרבנים קדמונים], "ב"ד קדש ילבש" (ויקרא טז, ד), הכונה "בד", שהיא מתבודד, אז "קדש ילבש". ואפשר לרמז בפסוק (משלי ג, ו) "בכל דרכיך דעהו", ראשי תבות "בדד", כי כאשר יתבודד יהיה דבק בה' אפלו בצרכי גופו. וסופי תבות "דרכיך דעהו", כ"ו, גימטריא שם המיחד, שישים נגדו, על דרך (תהלים טז, ח) "שיתני ה' לנגדי תמיד", "דעהו", דע ה"ו, רצונו לומר שהכל יהיה ליחד ולזוג ה"ו, קודשא בריך הוא ושכינתיה, וזהו "דע", לשון (בראשית ד, כה) "וידע אדם".

(צפון שמיר, סימן ד, סעיף נא)

חדוש על הפרשה

וירץ לבן החוצה אל העין - פרש רש"י: נתן עיניו בממון. מהר"א הכהן ז"ל פרש דפסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו, והוא נתרצה להחליש עיניו מחמתו לממון, וזה שנאמר "נתן עיניו בממון".

(חדרי בטון)

פרשת תולדות

יום א

הלכות

א. קדם שיכנס לבית הכנסת יתעכב בפתח, ויכוין פי גרא מאד להפגס בהיכל המלך, פי אם בזכות אבות. ויאמר "ואני ברוב חסדך (אברהם) אבא ביתך. אשתחוה אל היכל קדשך (יצחק). ביראתך (יעקב)". וקדם שיכנס, יאמר פסוק זה "בבית אלהים נהלך ברג"ש". והאומרם אחר שיכנס בבית הכנסת, טועה (האר"י ז"ל).

(קִישׁוֹר גּוֹדֵל, סִימּוֹן ז, סְעִיף כ)

ב. בְּאַמִּירַת "בְּרַב חֲסֵדָה", יְכוּיִן כִּי אֵינוֹ רְאוּי לְבֵא בְּבֵית ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, כִּי "הֵיכָל ל" גִּימְטְרִיא "אֲדֹנָי", אָמְנָם הוּא נִשְׁעַן בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם הֶרְמוּז בְּאַמִּירַת "בְּרַב חֲסֵדָה", וּבְזִכּוֹת יִצְחָק הֶרְמוּז בְּאַמִּירַת "אֲשֶׁת־חַוָּה אֵל הֵיכָל קִדְשׁוֹ", כִּי יִצְחָק נִתְקַדֵּשׁ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, וּבְזִכּוֹת יַעֲקֹב הֶרְמוּז בְּתַבַּת "בִּירְאָתָהּ", עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית כח, יז) "וַיִּרְא וַיֹּאמֶר מֶה נֹרְאָה וְגו'."

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימּוֹן ג, סְעִיף סז)

מוֹסֵד

צָרִיף בְּכָל יוֹם לְקִרוֹת מוֹסֵד אֵיזָה שְׁעוֹר, וְרַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ סְפָרֵי מוֹסֵד. לָכֵן יִקְרָא בְּסֵפֶר אֶחָד שְׁעוֹר בְּכָל יוֹם עַד תּוּמוֹ, וְאַחֵר כֶּף יִקַּח אַחֵר, וְכֵן עַל זֶה הַדְּרָף. וּבְכָל אֶחָד יִמָּצֵא הַתְּעוֹרוֹת חֲדָשׁ, וַיִּקְיִם "הַחֲזֵק בְּמוֹסֵד אֵל תִּנְרָף" (מִשְׁלֵי ד, יג). וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֶפְלוּ בְּסֵפֶר שֶׁקָּרָאוּ כְּמֵה פְּעָמִים, כְּשִׁיחֲזַר לְקִרוֹתוֹ יִתְעוֹרֵר בְּדָבָר שֶׁעָדִין לֹא נִתְעוֹרֵר. וְאֵע"פ שֶׁכָּבֵר יָדַע הַדְּבָר הַהוּא, מִכָּל מְקוֹם הַזְּמַן וְהַמָּצָב שֶׁעוֹמְדָת נִפְשׁוֹ בְּעֵת הַהִיא, עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת, כְּאִשֶּׁר צָדִיק יִבְחַן, וַיִּזְהַר מְאֹד בָּזֶה, וַיִּרְאָה שֶׁלֹּא יֵאָבֵד זְמַנוֹ וְתִבְאֵ עָלָיו הַמִּיתָה פְּתָאִם, וְאֵז הוּא בְּעֲצָמוֹ יִחַרֵּט חֲרָטָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁקָּלַקַּל מַעֲשָׂיו וְכִלְה בְּהֶבֶל כַּחוֹ, וְעוֹנוֹתָיו כְּמִשְׂאָ וְאֵין מוֹשִׁיעַ.

(צִפְרוֹן שְׁמִיר, סִימּוֹן ד, סְעִיף נג)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק - כָּתַב רַש"י: לְפִי שֶׁהָיוּ לִיצְנֵי הַדּוֹר אוֹמְרִים מֵאַבְרָהָם נִתְעַבְּרָה שָׂרָה וְכו'. צָרִיף לְהַבִּין "שֶׁהָיוּ רִשְׁעֵי הַדּוֹר אוֹמְרִים" הֲיָה לוֹ לוֹמֵר? וּמָה הַלְּשׁוֹן אוֹמְרִין "לִיצְנֵי"? וּפְרַשׁ מִרְזַקְנֵי אַב"י אָבִי כְּמוֹהֵר"ר יִשְׁעִיָּה זֶלֶה"ה, דָּאֵלוּ לֹא הָיוּ רִשְׁעִים, וַיִּדְעוּ כִּי יִצְחָק נוֹלַד מֵאַבְרָהָם, רַק כִּי בְּעִבּוֹר שֶׁהִתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה עַל אַבְרָהָם, נִפְקְדָה שָׂרָה [שֶׁכֵּן הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ נִעְנָה תַּחֲלָה]. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ "מֵאַבְרָהָם" - מִסִּבַּת אַבְרָהָם נִתְעַבְּרָה שָׂרָה, וַיִּצְוֶנוּ לוֹמֵר מֵאַבְרָהָם. אֲךָ מִפְּקִי לָהּ בְּלִשׁוֹן לִיצְנֵי, וּפְתָאִים עֲבָרוּ וְסָבְרוּ שֶׁהוּא כְּפִשְׁט הַדְּבָרִים, לָכֵן צָר קְלִסְתֵּר וְכו'. עַד כָּאן שֶׁמַּעֲתִי כַּד הוֹינָא טְלִיא [בְּהִיטֵי צְעִיר]. וְאַחֵר כְּמָה שֶׁנִּים נִדְפַס סֵפֶר "טִירַת כֶּסֶף" וְרֵאִיתִי שֶׁפְּרַשׁ כֶּף לְפִי הֶרְשִׁים בְּזִכְרוֹנִי.

(נִחַל קְדוּמִים)

יּוֹם ב

הַלְכוֹת

א. לֹא יִתְפַּלֵּל בְּעֲצָבוֹת, רַק בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה, בְּאַיְמָה וְיִרְאָה, אֲךָ בְּשִׂמְחָה, כְּעֶבֶד הַמְּשִׁמֵּשׁ רַבּוֹ בְּשִׂמְחָה יִתְיָרָה, וְעִיקַר הַמַּעֲלָה וְהַשְׂלֵמוֹת תְּלוּי בָּזֶה לְהִיּוֹת שְׂמִיחַ זוֹלָתִי בְּעֵת הַיּוֹדֵי (הָאֵר"י זצ"ל).

(קִישׁוֹר גּוֹדֵל, סִימּוֹן ז, סְעִיף ה)

ב. אֵל תַּעֲשֵׂה תִפְלָה קְבֵעַ, אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים (אַבוֹת פ"ב מ"ג), וְדַע לְפָנֶי מִי אַתָּה מִתְפַּלֵּל.

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ז, סְעִיף ו)

מוֹסֵד

טוֹב מְאֹד שֶׁיִּגְדֵל עֲצָמוֹ בְּמִסְכַּת אָבוֹת, וְלִהְיוֹן מֵה שֶׁמוֹצֵיא מִפִּי, כִּי מִסְכַּתָּא זֶה הִיא הִיְתָה אִם לְבִינָה וְאִבּ בְּחֻמָּה לְכָל מִין מוֹסֵד, דְּבָרִים קְצָרִים וְהֵם אֲרֵזֵי הַלְבָּנוֹן הָרְמִים וְהַנְּשֹׂאִים, וְדְבָרִים הַיּוֹצֵאִים מִלֵּב קְדִישֵׁי עֲלִיוֹנִים. וְאִם יֵשׁ לְבֹו לְדְבָרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים בְּדִקְדוּקָה, תִּתְעוֹרֵר נִפְשׁוֹ בְּנַעַם מוֹסְרָם, וְיָשׁוּב אֶל ה' וְיִרְחַמֶּהוּ.

(צִפְרֹן שְׁמִיר, סִימָן ד, סְעִיף נה)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לְהוִי"ה - רֵאשִׁי תְבוֹת וְסוֹפֵי תְבוֹת גִּימְטְרִיא "קֶרֶן" עִם הַכּוֹלֵל, שֶׁם רִמָּז שֶׁהַקְּרִיב קֶרֶן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֵהר (דף קל"ז ע"א) "דְּקָרִיב קֶרֶן בְּנֵא וְצָלִי עָלֶיהָ". עֵינֵי שֶׁם.

(פְּנֵי דוֹד)

יּוֹם ג

הִלְכוֹת

א. לֹא יֵאמְרוּ הַזְּמִירוֹת [פְּסוּקֵי דְזִמְרָא] בְּמְרוֹצָה, כִּי אִם בְּנִחָה (סִימָן נ"א).

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ז, סְעִיף יב)

ב. הַמוֹחָה לְאוֹמֵר זְמִירוֹת בְּנִחָה, וְעוֹשֶׂה שְׂיֵאמֵר בְּמְרוֹצָה, נֶעְנֵשׁ (סִפְרֵי הַגּוֹן). צָרִיךְ לְהִנּוּחַ רִינוּחַ בֵּין הַדְּבָקִים בְּפְסוּקֵי דְזִמְרָה כְּמוֹ בְּקִרְיַאת שְׁמַע (סִימָן ס"ה).

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ז, סְעִיף יג-יד)

מוֹסֵד

הַתְּנָאוֹה, נִמְשָׁכוּ מִמְּנָה כְּמָה אִסוּרִים, וְסִימָנָם גִּהְנָם - גִּזְלַת הוֹנָאָה נְשִׁים מְאָכְלוֹת. הֵן הִנָּה ד' אָבוֹת נְזִיקִין, תִּקְלִין חֲדָתִין וְעֵתִיקִין.

(לֵב דוֹד פְּרָק ט"ז)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

לְנִחָה - גִּימְטְרִיא גִּיהָנָם, הִיא מְתִירָא שְׂאֵם לֹא הִיוּ לוֹ בְּנִים, הִיא רוֹאָה פְּנֵי גִיהָנָם. וְכֵן אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבָרְכָה בְּחֻמָּה, לְפִי שֶׁלֹּא הִיוּ לוֹ בְּנִים, נֶאֱמַר כִּי מֵת הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִחְיֶה לְעוֹלָם הַבָּא. רַבּוֹנוּ אֶפְרַיִם בְּפָרִישְׁתּוֹ [בְּפָרוּשׁוֹ] כְּתִיב יָד. וְאֵגֵב שְׁטִפְיָה [וְדָרְךָ מְרוֹצָתוֹ] כְּתִיב כֵּן, דְּלִשׁוֹן הַש"ס פְּרָק קָמָא דְּבָרְכוֹת מְשׁוּם דְּלֹא עֲסַקְתָּ בְּפָרְיָה וְרַבְיָה, וְהִינּוּ שֶׁלֹּא נָשָׂא אִשָּׁה כְּמִבּוֹאָר שֶׁם. אִיבְרָא [אִמְנָם] דְּמִי שְׂאִין לוֹ בְּנִים, גַּם כֵּן מִלְּתֵיהָ אִמּוּרָה בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ.

יום ד

הלכות

א. מנהג האר"י ז"ל לומר כל הזמירות מתוך הסדור ולא על פה, ובנחת בהכנעה, וכל פסוק בטעמיו, ומשנה בנגינה, וביום שבת מרים קולו מעט יותר מבחול בנעימה לכבוד שבת.

(קשר גודל, סימן ז, סעיף טוב)

ב. הירא את דבר ה', יאמר בקול שיוכל לביטא בשפתים האותיות כתקנו. (שתי ידות דף ק"ט).

(קשר גודל, סימן ז, סעיף חי)

מוסד

השגת החכמה, למעט בדבור ולהרבות בשתיקה, וכדתנן (אבות פ"ג מי"ג) "סיג לחכמה שתיקה". ובשחר טוב (באלפא ביתא אות מ') אמרו: התורה משולה לחבית מלאה דבש, אם נתת לחבית רביעית מים, יצאה כנגדה רביעית דבש מתוכה, כך אם נכנסו דברים אחרים בתוך לבך, יצאו דברי תורה. עכ"ל. וזה בעצם סיג לחכמה, דאם מדבר, יוצאים דברי התורה, והסיג שלא יצאו, היא השתיקה מדברים בטלים. וכל בעל נפש יאנח בשברון על זה. וכתבו ז"ל (עין ראשית חכמה שער הקדשה פי"א) כי על ידי השתיקה מתעלה מפעלת וקצוות ועולה למקום המחשבה, וזהו "סיג לחכמה" שתיקה, [אותיות] שתק י"ה, ונעשה מרכבה לשכינה. (עין זרוע ימין אבות פ"ג מי"ג).

(צפון שמיר, סימן ד, סעיף נב)

חדוש על הפרשה

ותהר רבקה אשתו - "ותהר" אותיות "תורה". אמרו בעלי הסוד פמנין לילות שלומדין בהן תורה, כך ימי הריון של אשה, מט"ו באב עד ט"ו איר, וסמנו "זר"ע יעבדנו", כי ט' חדשי עבור, הם ר"ע ימים, והז' של המילה, ואז יעבדנו במצוה. רבנו אפרים בפרושו פתיבת יד.

(נחל קדומים)

יום ה

הלכות

א. קדם זמירות ותפלה, יקבל עליו מצות "ואהבת לרעך כמוך", ויכוין לאהב כל אחד מישראל כנפשו. (האר"י זלה"ה).

(קִשְׁר גוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף יט)

ב. הרב הלבויש כתב דִיאמר מְזמורי תהלים קִדָם תְּפִלָּה, וַיֵּשׁ מִי שֶׁחֲלַק עָלָיו, וְהָרַב אֵלֶיהָ רַבָּה יֵצֵא לִישֵׁעַ בְּדַבְּרֵיו הַמְצַדְקִים וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ [רְמֵז לְסֵפֶר הַלְבוּשׁ]. וּמִצָּאתַי לְחַד מְרַבְּוֹתָא קִמְאַי רַבְּנֵי אֶפְרַיִם ז"ל בְּפִרְיֶשֶׁתוֹ [בְּפִרְוִישׁ] עַל הַתּוֹרָה (כְּתָב יָד) שֶׁכְּתָב כְּמוֹ הָרַב הַלְבוּשׁ, דִיאמר מְזמורי תהלים בַּהֲשִׁכְמָה קִדָם תְּפִלָּה כְּשֶׁהוּא לְבוּשׁ טְלִית, וְאַסְמְכִיהָ אֶקְרָא [צִיצֵת עַל כַּנְפֵי בַגְדֵיהֶם" סוֹפֵי תְבוּת "תְּלִים"].

(שו"ת טוב עין סימן ח"י אות ג')

מוסד

יְטַרֵּחַ בְּמַחְשָׁבָה וְדַבּוּר וּמַעֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ וּבֵין אַחֵיו בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, בְּפָה רַךְ מִחֲמָאָה מְתוֹק מְדַבֵּשׁ, וְיִרְבֶּה שְׁלוֹם, וְבוֹ יִהְיֶה מִתְחִיל, שְׂיִהְיֶה לוֹ שְׁלוֹם בְּבֵיתוֹ וְשְׁלוֹם עִם מְפִירָיו, וְאוּלַי יִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין יֵצֵר הָרַע וּבֵין יֵצֵר הַטּוֹב, שְׂיִהְיֶה הָרַע לְטוֹב, וְיַעֲשֵׂה שְׁלוֹם מִתּוֹךְ חוֹמָ"ר שֶׁבוּ מְכַלְכֵּל אֶת הַצּוּר"ה, וּמְלֹאכֵי שְׁלוֹם יֵצְאוּ לְקִרְאָתוֹ, וְיִהְיֶה שְׁלוֹם בְּמִנוּחָתוֹ.

(צִפְרֵן שְׁמִיר, סִימָן ט, סְעִיף קלד)

חדוש על הפרשה

וַיִּמְכַר אֶת בְּכֹרְתוֹ לַיעֲקֹב - אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה הָיָה לוֹ חֶרֶב שֶׁחֲקוּק עָלֶיהָ שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ, וַנִּתְּנָה לַיִצְחָק וַיִּצְחָק לַיעֲקֹב. וְעֵשָׂיו כְּשֶׁהֲצַרָּךְ לְהִלָּחֵם עִם נִמְרוֹד, מְכַר בְּכוֹרְתוֹ לַיעֲקֹב בְּשִׁבִיל אוֹתוֹ חֶרֶב שֶׁהָיָה שְׂוֶה מָמוֹן הָרַבָּה. וְהִלָּחֵם וְהַעֲדָשִׁים שֶׁנָּתַן לוֹ, לֹא הָיָה אֶלָּא לְקַיֵּם הַמִּכָּר (אִמְרֵי נֶעֱם פְּרִשְׁתַּת תּוֹלְדוֹת). וּבָזֶה יִתְפָּרֵשׁ "אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרֶב".

(מְדַבֵּר קַדְמוֹת, עֶרֶךְ חֶרֶב)

יום ו

הלכות

א. שְׁעוֹר הַטְּלִית, שֶׁיִּקְיף הָרֹאשׁ וְגוּף הָאָדָם פָּנִים וְאַחֹר עַד הַחֲזָה (בְּרַפֵּי יוֹסֵף סִימָן ט"ז).

(קִשְׁר גוּדָל, סִימָן ב, סְעִיף א)

ב. יִלְבַּשׁ טְלִית קָטָן עַל הַחֲלוּק וַיִּישֵׁן עִמוֹ, וְלֹא יִסְרְנוֹ כִּי אִם בְּמַרְחֵץ. (שָׁם סִימָן ח').

(קִשְׁר גוּדָל, סִימָן ב, סְעִיף ב)

מוסד

יְזַהַר שֶׁהַצִּיצִיּוֹת יִהְיוּ כְּתֻקָּנוֹ, וְהַמְדַקְדָּקִים בּוֹדְקִים הַצִּיצִיּוֹת תָּמִיד, פֶּן יִהְיֶה אֵיזָה פְּסוּל וְתִהְיֶה בְּרָכָה לְבַטְלָהּ, וְעוֹד רָעָה שְׁלוּבֵשׁ בְּגַד בְּלִי צִיצִית.

חדוש על הפרשה

עקב אשר שמע אברהם בקלי - אפטר לרמז דסופי תבות "עקב אשר שמע אברהם", הוא "מערב", שהיה מערב ערוגי תבשילין, כמו שאמרנו "ל מדרש שוחר טוב על פסוק זה. עין שם בראשו. עוד אפטר דרמז ששמו עשרת הדברות שבהם עק"ב תבות, כמו שכתב פענח רזא פרשת עקב. וזה רמז "עקב" כלומר עשרת הדברות אשר שמע אברהם בקול"י, כי פי ה' דבר עשרת הדברות אל כל ישראל.

(פני דוד)

פרשת ויצא

יום א

הלכות

א. יפריד הציציות תמיד. ואם מסובבין קצת, אסור להפרידם בשבת (גן המלך סימן ס"ה).

(קטר גודל, סימן ב, סעיף ג)

ב. יברך להתעטף בציצית, הב"ת בנקוד שו"א (ברכי יוסף סימן ח).

(קטר גודל, סימן ב, סעיף ד)

מוסד

המקיים מצות ציצית, פאלו קיים כל התורה, וכן כל הכופר בעבודה זרה, פאלו קיים כל התורה כלה, וכן המשמר שבת פאלו קיים כל התורה כלה, ונקתבו בזה אחר זה. פסיקתא.

(דבש לפי מערכת צ' אות כ"ו)

חדוש על הפרשה

ויפגע במקום - בפסוק זה יש ט"ו תבות, כנגד ט"ו שנים שהיו האבות ביחד. רבנו מהר"א מגרמיזא ז"ל. וראיתי בקונטרס ישן פתיבת יד על קלף מתלמידי רבנו יהודה החסיד פי ט"ו שנים למדו האבות התורה ביחד בכל יום ולילה ט"ו שעות, והאריף בזה. ואפטר כי אלו ט"ו שנים היו יסוד קיום העולמות, כי בי"ה ה' צור עולמים. ולזה זכו שבטי י"ה עדות לישראל.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. אחר שברך, יתעטף בטלית (אחרונים, דלא כבית יעקב). ויהיה הטלית בידו קדם ברכה (מחזיק ברכה סימן ח'). עטיפת ציצית מעמד, וברך מעמד.

(קשר גודל, סימן ב, סעיף ה-ו)

ב. ירא שמים ילבש טלית של צמר.

(חדרי בטון, ירא, שני, אות י"ג)

מוסד

עקרה [של מצות ציצית] לזכר המצוות, כדכתיב "וראתם אותנו וזכרתם", פירש הרב משה אלשיך מי שרוצה לזכר דבר ועושה סימן, זוכר, אף אם יעשה סימן קדם שיהיה לו דבר לזכר, אינו מועיל. וכן אם רוצה לזכר המצוות ומתעטף בציצית, זוכר, אבל אם מתעטף כף סתם, אינו זוכר...

(חדרי בטון וירא שני י"א-י"ט)

חדוש על הפרשה

ויקץ יעקב משנתו - אמרו בבראשית רבה משנתו - מפשנתו. ואפשר במה שאמרו "ל גם כן- יתנו בגוים עתה אקבצם, דבזכות המשניות נגאלים, ואמרו בבראשית רבה "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים" דהראיה לו ארבע מלכויות. עין שם. ואפשר שנצטער יעקב אבינו ע"ה על הקץ, וכמו שנאמר בשיר השירים "אני ישנה" מן הקץ. וזהו שאמר "ויקץ יעקב משנתו", שיש מציאות להתעורר משנת הקץ על ידי המשניות, דבזכותם תבוא הגאולה. וזה רמז "ויקץ יעקב משנתו" - מפשנתו. ותבת "ויקץ" דאמר ויעל הקץ והתקון מפשנתו.

(נחל קדומים)

יום ג

הלכות

א. ילבש טלית קטן על החלוק, ויישן עמו, ולא יסירנו כי אם במרחץ (ברפי יוסף סימן ח).

(קשר גודל סימן ב' אות ב')

ב. הטלית קטן יהיה רחב יותר מאמה, שאם לאו אינו יוצא ידי חובה.

(חדרי בטון)

מוסד

נאמר איזה רמזים במצנות ציצית בס"ד:

החוטין שזורין - לומר כל עניניו ישזר אותם גוף ונפש כאחד - אכל להיות בריא לעבודת ה', בנים לקיים מצוה ושיהיו לו בנים שיעבדו ה', שנה כמו כן, טיול להיות בריא, וכיון שכן פונתו, כשילך לעשות דבר שאינו עבודת ה', יחזר בו, וזהו השזירה, לשזר גוף ונפש, ושזירה לשמה שיהיה בלב שלם, ולא למראה, והעברה רק לשמה.

[ציצית] של משי - כתב הר"ם פרובינצאל שצריך לשמה מעת המשיכה מהתולעת וזריקה. ויש רמז שהעשיר צריך שידקדק בלשמה יותר מהעני שלבו גם רוח, ולכן צריך לשמה מעת המשיכה, כי מי רגיל להביא טלית משי, על הרב - העשיר.

טעם ה' קשרים - לקשר הגוף ונפש הבהמית ונר"ן [נפש רוח נשמה], לחשוב תמיד בעניני הבורא, וכרוך ט"ל [כריכות] גימטריא ה' [הנ"ה] אחד, שכל מגמתו בכריכת גוף ונפש יהיה ליחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, והכריכות ז' ח' י"א י"ג, רמז ז' שבעים שנה, או פ' שנים, כל מגמתו יהא לברר י"א סמני הקטרת, והכל י"ג אחד ליחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ובזה יזכה לטל תחית המתים.

ח' חוטין - נגד ח' אברים ראשיים, אצנים, עינים, חטם, פה, לב, גויה, ידים, רגלים, שבהם ימשך החוט הזה השזור, שישזר גוף ונפש בכל עניני ח' אברים האלו, שתהיה מגמתו לעבד ה'.

וחוט אחד גדול שפורה כלם - הוא הלב שהוא המלך, על ידי חכמתו הוא פורה הכל לכל האברים לעבודת ה'.

ד' ציציות - יסתכל שבסוף אין לו אלא ד' אמות בקבר ותו לא.

ב' לפניו וב' לאחוריו - כתבו ז"ל שיהא מסובב במצוות, שפיון שאפלו עניני העולם הזה מכיון לשם שמים, אם כן הוא מסובב במצוות.

(חדרי בטן וירא שני י"א-י"ט)

חדוש על הפרשה

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים - אפשר דאקיש כבוד אב ואם לכבוד המקום, כמו שאמרו ז"ל (קדושין ל'), ואז "והיה ה' לי לאלקים", וכמו שאמרו (שם ל"א): כיון ששמעו אמות העולם "כיד את אביך ואת אמך", הדין למאמרות ראשונות.

(חדרי בטן)

יום ד'

הלכות

א. צריך להסתכל בציצית ולחשוב פאלו יש בו תכלת, דאותה הארה לא נפסקה (ברכי יוסף סימן ח').

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ב, סְעִיף ז)

ב. נִקְבַּ שְׁבוּ הַצִּיצִית, לֹא יִהְיֶה רְחוּק יוֹתֵר מִגַּ' אֲצַבְעוֹת, דִּהְיִנוּ אָמָה קְמִיצָה זָרֵת. (מַחְזִיק בְּרָכָה סִימָן י"א).

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ב, סְעִיף ט)

מוֹסֵד

יִתְגַבֵּר לְקִנְאוֹת לְכָבוֹד ה' בְּכָל כָּחוֹ לְאִפְרוּשֵׁי [לְהַפְרִישׁ] מֵאֲסוּר בְּמִתְק שְׁפָתַיִם וְנִחַת רוּחַ, וְיִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כָּחוֹ בְּזֶה, וְאֵין סֶפֶק אֲשֶׁר יִשׁ"א בַּיּוֹם הַהוּא קָל וְחֹמֶר בְּעֲצָמוֹ לְהִיּוֹת נִקְי מַחֲטָא. זֶךְ כְּתִית לְמֵאוֹר וּיְדַבֵּק בְּיוֹצְרוֹ.

(צִפְרֹן שְׁמִיר, סִימָן ט', סְעִיף קו"ל)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרִשָּׁה

וַיֹּאמֶר לְבֵן טוֹב תִּתִּי אֵתָה לָךְ מִתִּתִּי אֵתָה לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי (כ.ט. יט) - יִרְאֶה לּוֹמֵר דְּזֶה שְׁאָמַר "שְׁבָה עִמָּדִי" הוּא מִתּוֹרַת דְּרַף אֶרֶץ, שְׁיִעֲקֹב אֲבִינוּ ע"ה אָמַר לוֹ "אֲעַבְדְּךָ שְׁבַע שָׁנִים" כְּעֶבֶד, וְהוּא הִשִּׁיב לוֹ "שְׁבָה עִמָּדִי" כְּמוֹנֵי כְּמוֹךָ וְלֹא כְּעֶבֶד. אוֹ אֲפֹשֶׁר דְּגַם זֶה בְּרַמְאוֹת אָמַר, יִדְעָתִי כְּוִנְתָּךְ שְׁאָמַרְתָּ "אֲעַבְדְּךָ שְׁבַע שָׁנִים" שְׁתַּהֲיֶה כְּעֶבֶד עֲבָרִי, דְּכָתִיב "כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ", לְזֶה אָמַר "שְׁבָה עִמָּדִי", לֹא שְׁתַּהֲיֶה טוֹב עִמִּי, רַק שְׁתֵּשֵׁב עִמִּי לְבַד.

(פְּנֵי דוֹד)

~ יוֹם ה'

הִלְכוֹת

א. חוּט אֶחָד שֶׁנִּפְסַק כָּלוּ, פְּסוּל. וְאִם נִפְסַק חוּט מֵאַרְבָּעָה בְּמִקּוֹם שְׁתֵּלִיזִים בְּנִקְב, פְּסוּל.

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ב, סְעִיף י)

ב. מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ צִיצִית וְתַפְלִין בְּעוֹד שְׁאוֹמֵר פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, יְכַל לְבַרְךָ בְּתוֹךְ הַמְזֻמְוֹרִים (בְּרַפֵּי יוֹסֵף סִימָן נ"ג). אֲבָל לֹא יִבְרַךְ כְּשֵׁסִים פְּסוּקֵי דְזִמְרָה קִדְּם יִשְׁתַּבַּח, אֶלָּא בֵּין יִשְׁתַּבַּח לְיוֹצֵר.

(קִשְׁר גוּדֵל, סִימָן ב, סְעִיף יא)

מוֹסֵד

לֹא הַמְדִּירֵשׁ הוּא הָעֵקֶר אֶלָּא הַמְעֵשָׂה (אָבוֹת פ"א מ"ז), וְתִנְּן (שָׁם פ"ג מ"טו) "הַכֹּל לְפִי רַב הַמְעֵשָׂה". וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַרְבּוֹת מְצוּוֹת בְּשִׁמְחָה רַבָּה, וְיִתְרַחַק מִכָּל חֲטָא, אוֹלֵי יִזְכֶּה שְׁיִהְיֶה רוּבּוֹ זְכוּיוֹת.

(צִפְרֹן שְׁמִיר, סִימָן ט, סְעִיף קלז)

חדוש על הפרשה

ותקנא רחל באחותה - "קנאה" גימטריא "יוסף", וכתב הרב יש"ר מקאנדיא בספר "מצרף לחכמה" כי מי שישמו "יוסף", עלול שיקנאו בו. עין שם. ואפשר דיען פתיב "ותקנא רחל באחותה", לך ילדה יוסף ויקנאו בו אחיו, וזהו שאמר "קנאתי לציין קנאה גדולה" [זכריה ח, ב], כי "ציין" גימטריא "קנאה".

(דבש לפי, ערך קנאה)

יום ו

הלכות

א. הן בטליתו בלילה, אין צריך לברך עליו בבקר (אחרונים בסימן ח').

(קשר גודל, סימן ב, סעיף יב)

ב. לא יגדר הציציות. ואם טליתו ארוך, יתחב ה' ציציות שלאחריו בחגורתו מאחוריו (ברכי יוסף סימן כ"א).

(קשר גודל, סימן ב, סעיף יג)

מוסד

כל תופסי התורה, ישגו ויתבוננו ללמוד תורה לשמה דוקא, וכמו שאמר ר' יהודא (ברכות יז). "אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו", כי זה כל פרי הלמוד בתורה, לעשות נחת רוח ליוצרו דוקא, וזהו לשמה, שלא יהיה לו פניה אחרת, לא מפני הכבוד ולא מפני הממון ולא משום צד ואפן שבעולם כלל, אלא לתקן שרש למוד התורה במקום עליון וליחד הדודים. ויחשב כי יש סודות עליונים בכל למוד, ודרך כלל הוא מכנין לקיים מצוות הבוּרָא יתברך דוקא, והוא יתברך בחן לבות ויודע עמק מחשבותיו, וחרדה לבש. וכבר רבנו מהרח"ו זצ"ל בהקדמת עץ החיים הארצה והנורא הארץ בזה, והן בפיו תוכחות, וכה אמר: אם לאמרו חכמי דורנו שלומדים תורה לשמה, התנא הגדול רבי מאיר מכחישם, שאמר (אבות פ"ו) "כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה" וכו', וכל משכיל ראה יראה שלא זכה אפלו לקצת המעלות שאמר רבי מאיר, והן הן עדין שלא הגיע עדן ללמוד לשמה, ועוד הארץ בזה מאד. ע"ש. ועל זה ידו כל הדוים. ועל פיוצא בזה פתיב (משלי ב, ד) "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. כי ה' תן חכמה וגו'".

(צפון שמיר, סימן ד, סעיף מח)

חדוש על הפרשה

ויברך ה' אתך לרגלי - "לרגלי" גימטריא "רחל-לאה" (עם הפולל), שבהתחברותם ליעקב באה הברכה

(חומת אנה)

פרשת וישלח

יום א

הלכות

א. ילבוש טלית גדול ואחר כך ילבוש תפלין, הגם שטלית קטן כפר הוא עליו תמיד. (ברפי יוסף סימן כ"ה).

(קשר גודל, סימן ג' סעיף א')

ב. ההולך בדרך, יזהר ללבוש תפלין דיד וראש, ולא יבטל מצוה גדולה וחמורה מפני לעג השאננים, אך יעשה כל הבא בידו שיהיה בצנעא. ויש מי שכתב דיניח של יד ליד.

(קשר גודל, סימן ג', סעיף ב')

מוסד

ירויך לדבר מצוה, בין בלכתו לבית הכנסת ולבית המדרש, בין בלכתו לעשות שלום, או גמילות חסדים, דכתיב (משלי יח, י) "בו ירויך צדיק ונשגב". וכשירויך לא יהיה באפן שילעיגו עליו, רק בדרך בינוני.

(צפון שמיר, סימן ט', סעיף ק"מ)

חדוש על הפרשה

וישבנו המלאכים אל יעקב לאמר - ראשי תבות אליהו, אפשר שרמזו לו המלאכים שהיו מלאכים ממש, דלא ימלט מעשו והוא אויב לנצח. והא מונח עד שיבא אליהו זכור לטוב.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. אם שכח ולבוש תפלה של ראש קדם של יד, אין צריך להסירה, אלא ילבוש של יד.

(קשר גודל, סימן ג', סעיף ג')

ב. וישתדל שבכיס התפלין יניח של ראש ואחר כך של יד, כדי שיפגע בשל יד. והנכון שהכיס יהיה רחב שיהיה של ראש ושל יד פנים בפנים, אך של יד תהיה יותר מיומנת ומזמנת (ברפי יוסף סימן כ"ח).

(קשר גודל, סימן ג', סעיף ד')

מוסד

ישתדל להיות תוכו כפרו, ויתרחק מתחבולות ומרמות, דכתיב (משלי כ, ז) "מתהלך בתומו צדיק", באפן שכל יודעיו יאמרו שהוא בר לבב.

(צפון שמיר, סימן ט, סעיף קמא)

חדוש על הפרשה

ויירא יעקב מאד ויצר לו - אפשר במה שאמרו פרק קמא דמגילה "האי מאן דמבעית, אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי" [פרוש: למרות שהאדם אינו רואה, מזלו חש ורואה], ויעקב נצטער מאד בזה וצר לו. ובעבור זה נתירא יעקב מאד, ונתן טעם "ויצר לו", ומתוך מה שראה דצר לו, לכן נתירא, דאף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי.

(נחל קדומים)

יום ג

הלכות

א. כשמניח תפלין של יד על הקברת מקום הנחתו, יברך ואחר כך יהדקם (שלקח ערוך סימן כ"ה).

(קטור גודל, סימן ג, סעיף ה)

ב. אסור להפסיק בדבור בין של יד לשל ראש. ואם הפסיק, מברך על של ראש "על מצות תפלין".

(קטור גודל, סימן ג, סעיף ו)

מוסד

לעולם ילמד סגוריא על ישראל כלל ופרט יצדיק ישראל וילמוד עליהם זכות. וגדעון נגלה עליו ה' בעבור שלמד סגוריא על ישראל, כמ"ש ז"ל (ילקוט שמעוני שופטים רמז ס"ב ע"ב).

(צפון שמיר, סימן ט, סעיף קמב)

חדוש על הפרשה

הצילני נא מיד אחי - דורשי רשומות אמרו ה'צילני נא מיד ראשי תבות "המן", שהתפלל על צרת המן. וכתבנו בעניינתנו בקונטרס "כסא דוד" שיצדק מאד לפי מה שכתבו גורי האר"י זצ"ל (בספר ערכי הפנינים להרמ"ז שמרדכי הוא גלגול יעקב, והמן הוא גלגול עשו), דמרדכי היה בו ניצוץ יעקב אבינו עליו השלום, והוא בעצם "הצילני נא מיד", שיצילהו לו בעצמו מהמן. ואפשר לומר דסופי תבות "הצילני נא מיד", הוא בגימטריא י"ה, רמז זכות ט"ו שנים שלמדו יחד הוא עם אברהם ויצחק ע"ה, ובה נתקיים העולם, כמו שכתבנו בארן במקום אחר. וגם עתה רמז שזכות זה הצל יצילהו מיד עשו הרשע. ולהזכיר רשעתו שהוא היה גם כן בו בפרק ופושע מבטן קורא לו.

יום ד

הלכות

א. אחר שמהדק תפלה של יד, יקשר הי"ד עם התפלה, וממשיך הרצועה אצל הזרוע, אבל בקבוצת לא יעשה שום פריכה (ברפי יוסף סימן כ"ה).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף ז)

ב. אחר שיפרוך ז' פריכות סביב לזרוע, יניח של ראש (ברפי יוסף שם).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף ח)

מוסד

כל העוסק בתורה לשמה, עוונותיו מתכפרין, ורבו מעלותיו כמו שאמרו פירק קנן תורה (אבות פ"ו מ"א).

(צפון שמיר, סימן י, סעיף קנב)

חדוש על הפרשה

הצילני נא מיד אחי מיד עשו - אפשר, דידיע דעשו היה מכבד לאביו הרבה, ועתה הן בעודנו חי יצחק אבינו ע"ה, אפשר דלכבוד יצחק ונהוג קצת אהנה, אף לימים עוד בהסתלק יצחק אבינו ע"ה, אז יסיר כל מין אהנה, ויהיה עשו הרשע. וזהו שאמר "הצילני נא" עתה "מיד אחי" כי עתה לכבוד אבא יהיה לו קצת אהנה, "מיד עשו" אחר סלוק אבא, כי אז יהיה עשו כמות שהוא רע ונמר.

(פני דוד)

יום ה

הלכות

א. אין להוציא תפלה של ראש מהתיק, עד שתהא תפלה של יד מונחת (שלקן ערוך).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף ט)

ב. יניח קציצה של ראש מישבת ומשכבת, ומהתחלת עקרי שער הפדחת יניח התיתורא (שיורי ברכה סימן ז"ך).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף י)

מוסר

כל המתעטף בציצית ומניח תפלין וקורא קריאת שמע ומתפלל, מוחלין לו על כל עוונותיו.

(צפון שמיר, סימן י, סעיף קנג)

חדוש על הפרשה

ויבא יעקב שלם - פירש רש"י: שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו. מלבד הפשט, יש לרמז מוסר השכל, דאפשר דהפנה שלם בגופו שתדיר נראה בעיניו פאלו שלם בגופו, ולא יעצרונו הגשם וקור וחרם ושום מחוש לעבד ה'. שלם בממונו, דהיה מחסרו לצדקה וגמילות חסדים, וזהו שלמותו, כמו שאמרנו "ל מלח ממון חסר" [פירוש: הממון מתקיים כמלח, על ידי שמחסרין ממנו לצדקה]. ואחר דהני ביי תרי - גוף וממון שתים פהלקתו, אז יקרא שלם בתורתו, דתורה ומצוות בהדי הדדי [יחדיו] הוא השלמות האמתי.

(פני דוד)

יום ו

הלכות

א. השחר שברצועות, יהיה לצד חוץ ולא יתהפכו (שלחן ערוך סימן ז"ך). ויש מי שכתב שישחירם מבית ומחוץ.

(קשר גודל, סימן ג, סעיף יא)

ב. כשמיני תפלה של יד, יש נוהגין להאפיל בטלית על הזרוע. וכן תפלה של ראש צריך לכסותה (ברפי יוסף סימן ז"ך).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף יב)

מוסר

ירגיל עצמו להיות בישון, כי הבושה מביאה לידי יראת חטא. ושנינו (אבות פ"ה מ"כ) "עז פנים לגיהנם ובש"ת פנים לגן עדן". והבושה אחת משלשה סימני ישראל (במות עט). [בישנים, רחמנים וגומלי חסדים].

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קנח)

חדוש על הפרשה

ויקח את-חלקת השדה - תימא ויהי לא היה עתיד שם אלא לפי שעה, ולמה הצרף לקנות, וכי בכל מקום שהיה נוטה אהלו היה קונה? יש לומר לפי שבנה שם מזבח, ולא היה רוצה שיהרסוהו, על כן קנה המקום. ובשאר מקומות שבנה הוא ואברהם ויצחק לא הצרכו לקנות, לפי שהיה מקום הפקר דהינו בהר שאין שם אדון.

פרשת וישב

יום א

הלכות

א. בימי חנכה, יזהר מאד בהדלקה בזמנה הוא בעצמו, ואל יסמך על ילד ומשרת, דמצוה בו.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף רצט)

ב. נכון להדליק בשמן זית מצוה מן המבחר, ויהדר המצוה בנרות נקיים ונאים, והכל לשם שמים.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף ש')

מוסר

אם לא תשכו הרואות, לא יוציא הימים האלה המקדשים בשחוק וקלות ראש, כי בימי נסים שחייבים להודות לשמו יתברך, במקום הודאה איך יחטא ואשם? ולמי שיש לו לב יספיק זה.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שג)

חדוש על הפרשה

וישב יעקב - פרש רש"י: בקש יעקב לישוב בשלחה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. ואפשר לרמז כי **וישב יעקב** הוא ראשי תבות ו'יבקש' יעקב ש'בת' שלחה, ק'פץ עליו ב'לבוש' יוסף. ומזקנים אתבונן רבנו הרקח ורבנו אפרים ורבנו בעל הטורים, שרומזים דברי רבותינו זכרונם לברכה בראשי תבות ו'גימטריות', והשבח השביח מילתא פדנא הרב מהר"ש בן אלקבץ ז"ל בספר מנות הלוי. עין שם.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. מאד יזדרז שלא ישכח "על הנסים" בהתפלה ובברכת המזון.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שא)

ב. אם שכח על הנסים וחזר, ובאמצע נזכר שהדין הוא שלא לחזר, פוסק אפלו באמצע ברכה. מכתם לדוד סימן כ"ב.

מוֹסֵד

כָּל עֲנִינֵי חֲנֻכָּה, הֵם לְהִזְהִיר עַל עֲנָן הַמְצֹוֹת: אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה - כִּי הַמְצֹוֹה צָרִיךְ שֶׁיִּכְוֶין לְשֵׁם שְׂמִים וְלֹא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס. וְגַר נוֹסֵף שְׂרִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, זֶה רִמְזוֹ לְתַרוּץ הַר"ש פְּרִימוֹ דְתוֹסֶפֶת שְׂרִי, אִם יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ וּמוֹסֵף תוֹסֶפֶת בְּמִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁכָּבֵר יֵצֵא מִצְוֹת צְדָקָה, וְאַחַר זֶה מוֹסֵף וְאוֹמֵר "סִלַּע זֹו לְצְדָקָה", אִז שְׂרִי עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, וְלִדְעַת הַר"ן מוֹכַח דְּאֵף אִם יוֹסֵף בְּמִצְוָה מִתּוֹרַת חֲסִידוּת, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שְׂלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, וְלָכֵן חֲסִידוּת שְׂלֵא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּגַר נוֹסֵף.

וְגִירוֹת שְׂמוֹסֵף לְבֵית הַלַּל כְּנֶגֶד יָמִים הַיּוֹצְאִים - רִמְזוֹ שֶׁיִּדְקֶדֶק בְּמָה הוֹצִיא יָמָיו, אִם הֵם מְאִירִים בְּגַר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר, וְאִי לָאוּ יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל אִם עָשָׂה חֲבִילוֹת שֶׁל עֵבְרוֹת, יַעֲשֶׂה חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת, וְהוּא הַדְּבָר, אִם עָבַר, וְרִמְזוֹ לְהוֹסִיף גִּירוֹת כְּנֶגֶד יָמִים הַיּוֹצְאִים לְעֲשׂוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת לְתַקֵּן יָמָיו. וּמִצְוָה לְהַנִּיחָה לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה - רִמְזוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה הַמְצֹוֹה בְּצִנְעָה, וּמַעֲלָה מִכ' אָמָה פְּסוּלָה, רִמְזוֹ עַל יוֹהֲרָא שֶׁהִיא פְּסוּלָה.

צָרִיךְ לְהוֹסִיף גִּירוֹת - רִמְזוֹ שֶׁיִּבְקֹשׁ לְהוֹסִיף מַעֲשִׂים טוֹבִים תְּמִיד, וְלֹא יִסְפִּיק לוֹ בְּמָה שֶׁעוֹשֶׂה. זְמַנָּה בְּשִׁקִּיעַת הַחֲמָה - הַרְוֵמְזָת לְהִיּוֹת בֵּין עֲנִינֵי הַפִּיטָה וּשְׁקִיעַת שְׁמֵשׁוֹ וְלְהֵאִיר גַּר מִצְוָה וּתְשׁוּבָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל "יָשׁוּב הַיּוֹם שְׂמָא יָמוּת לְמַחֵר, וְנִמְצָא כָּל יָמָיו בְּתְשׁוּבָה". "גַּר" בְּגִימְטְרִיא רמ"ח וב' כּוֹלָלִים - יִרְאֶה וְאַהֲבֶה, וְהִתְקִינוּ דְּמַדְלִיקִין ח' גִּירוֹת בַּח' יָמִים - רִמְזוֹ יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ ע' וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת פ', לְהֵאִיר בְּמִצְוֹת.

(חֲדָרֵי בְּטוֹן, מִקֵּץ, רֵאשׁוֹן ח-י"ד)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

כִּי בֶן זְקַנִּים הוּא לוֹ - יֵשׁ לְרִמְזוֹ, זְקַנִּים גִּימְטְרִיא רַז, שְׂמִסֵּר לוֹ רְזִי תוֹרָה. וְהוּא בְּכָלֵל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבָרְכָה כָּל מַה שֶׁלָּמַד מִשֵּׁם וְעָבַר מִסֵּר לוֹ, שֶׁדָּרְשׁוּ ז"ל זְקַנִּים כְּמוֹ הַשְּׁעָרָה אֶל הַזְּקַנִּים. וּמִסְתַּמָּא וּדְאִי שֵׁם וְעָבַר גָּלוּ לְיַעֲקֹב אֲבִינוּ ע"ה רְזִי תוֹרָה, וְהוּא מִסְרָם לְבַר חַכְמִים [לְבָן חַכֵּם, הִינֵנוּ יוֹסֵף], כְּמוֹ שֶׁתְּרַגְּם אוֹנְקְלוֹס, וּמִזְקַנִּים אֲתַבּוֹן.

(פְּנֵי דָוִד)

יּוֹם ג

הַלְכוֹת

א. יֵשׁ לִיזְהַר לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּעָרֵב שְׁבֵת שֶׁל חֲנֻכָּה, וְאַחַר כֵּן לְהַדְלִיק גַּר חֲנֻכָּה, כִּי תִפְלֵת מִנְחָה נִגְדַּד תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים, וְגַר חֲנֻכָּה זְכָר לְגִס הַנְּעֻשָׂה בְּגִירוֹת הַמְּנוּחָה הַנְּדַלְקוֹת אַחַר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים. מֵהַר"ש אַבּוּהָב בַּעַל דְּבַר שְׂמוּאֵל בְּתְשׁוּבָה כְּתַב יָד.

(בְּרַפֵּי יוֹסֵף סִימָן תרע"ט אות ב')

ב. בְּאֹר שֶׁבֶת יְדֻלִּיק נֶר חֲנֻכָּה קִדְּם שֶׁל שֶׁבֶת, וּבְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת קִדְּשׁ, הַנִּכּוֹן לְהַדְלִיק אַחַר הַבְּדֻלָּה, וְנִהְרָא נִהְרָא וּפְשֻׁטִיָּה.

(מִזְכָּרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ט, סְעִיף שׁב)

מוֹסֵד

הַמְקַבֵּל חֶסֶד פְּרָטִי נוֹסֵף עַל שְׂאָר בְּנֵי אָדָם, בְּעֵי לְאוֹדוּיָי וּלְשִׁבוּחֵי [צָרִיף לְהוֹדוֹת וּלְשִׁבְחָה] וְשֵׁלָא לְהִיּוֹת כְּפוּי טוֹבָה ח"ו. וּמִזְכָּה יִשְׁכִּיל אֲנוּשׁ בִּימֵי חֲנֻכָּה אֲשֶׁר קִבְּלָנוּ נְסִים וְנִפְלְאוֹת אֲשֶׁר הִגִּדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, וְהַצִּילָנוּ מִכַּף צָר אֲנִטְיוֹכּוּס וְשָׂרְיֹו בְּגָרִים וְנִקְנֹר, וְהָיָה לְנֶס כְּמִפְרָסָם. וְכֹאֲשֶׁר תִּקְנֹנוּ רַבּוּתֵינוּ בְּנוֹסַח עַל הַנְּסִים "מְסֻרָת גְּבוּרִים" וְכו', מְחַיְבִים אֲנוּ לְהוֹדוֹת לְאֵלוֹהֵינוּ מֵרַחֵם, וְלֹא לְהוֹצִיא הַיָּמִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה בְּשַׁחֲוֹק וְקִלּוֹת רֹאשׁ וּמִשְׁתַּאֲוֹת שֶׁל רְשׁוּת וְיִין עֲנוּשִׁים הַמּוֹרֵם מֵהֶם יוֹם וְלַיְלָה לְדְרוֹשׁ אֶל הַמֵּתִים גִּיעוּל הַקְּרִטִי"ן [קְלָפִים] לְהַפְסִיד מָמוֹן וּלְפָרֵק עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאָדָם לֹא זָכָר אִם יֵשׁ תּוֹרָה בְּעוֹלָם, אוֹי לָהֶם כִּי גָמְלוּ לְנַפְשָׁם רָעָה הַגְּמוּל הַזֶּה מִקּוֹה ה' תַּחַת אֲשֶׁר הַצִּילָנוּ, וְעָשָׂה נְסִים וְנִפְלְאוֹת לְאַבְדַּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּשִׂאֵט נַפְשׁ, בְּדַבָּר שֶׁמְכַעֲסִים בּוֹ לְאֲשֶׁר עָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ הַנְּסִים וּפְרָקוֹן. וְאִם הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ עוֹשִׂים סְעֵדוֹת, הָיוּ מְעַטְרִים אוֹתָם בְּשִׁרּוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת, כִּי כָּל שֶׁלְחָנָם מְלֹאוֹ יֵרָאֵת ה' וְשִׁמְחַת הַנְּסִים וְהַנְּפְלְאוֹת, וּבְפִיָּהֶם יִרְצוּ זֶה הַיּוֹם עָשָׂה נְגִילָה וְנִשְׁמְחָה בּוֹ, וְיִלְבַּשׁ כָּלֵל"א דְּמִלְתָּא כִּי בִּימֵי חֲנֻכָּה וְחַל הַמוֹעֵד, יִזְהַר הָאָדָם לְשִׁמְרָם בְּקִדְּשָׁה וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּה.

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק כ"ח)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזָּה - הַסִּיעוּ עִצְמוֹן מִן הָאֲחֻוּהָ לְהִיּוֹת בְּמִנְיָן שְׁנַיִם עֶשְׂרִי. "זֶה" בְּגִימְטְרִיא י"ב. כֶּף שֶׁמְעַתִּי מִפִּי מֵהַר"ר צִדְקִיָּה שְׁיִחְיָה בְּמוֹהַר"ר אַבְרָהָם הָרוֹפֵא זְצוּק"ל (הוּא הָרַב שְׁבִלֵי הַלְקֵט).

(פְּנֵי דָוִד, נִימוּקֵי רִ"ד הַגָּהָה)

יּוֹם ד'

הַלְכוֹת

א. הַנּוֹתֵר בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִן הַשְּׁמֹן, עוֹשֶׂה לוֹ מְדוּרָה וְשׁוֹרְפוֹ, אִם בְּעוֹד הַשְּׁמֹן הַנּוֹתֵר בְּכָלִי שֶׁרְתָה בְּרֻכָּה בְּשִׁמּוֹן, וּבְעַל הַבַּיִת הַרְגִּישׁ וְהָיָה מְמַלֵּא כָּלִים שְׁמֹן, וְכִבֵּר הָיָה לְעוֹלָמִים כְּאֲשֶׁר בְּאַזְנֵנוּ שֶׁמְעַנּוּ וְאַבּוֹתֵינוּ סִפְרוּ לָנוּ הֵן הִיָּתָה כְּזֹאת. וְאִם הָיָה דְבָר מוֹעֵט בְּכָלִי מִשְׁמֹן הַנּוֹתֵר, וְנִתְמַלֵּא הַכָּלִי מִן הַבְּרֻכָּה הַעֲלִינָה, בְּאִפְּן שֶׁנִּתְבַּטַּל בְּשִׁשִּׁים הַכֹּל מִתָּר, דְּכָל הָאִסוּר הוּא מִטְעֵם דְּהוֹקְצָה לְמִצְוֹתָהּ הַנִּצְרָךְ לְשַׁעוֹר הַדְּלָקָה, וְאִם כֵּן מִהִיכִי תִּיתִי שְׁיִהְיָה אִסוּר כָּל הַשְּׁמֹן הַזֶּה, וְעוֹד דְּאִמְרִינָן בְּעֵלְמָא לֹא עֵבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא נִסָּא לְשִׁקְרִי. וְאִי ס"ד דְּכָל הַשְּׁמֹן הַמְתַּרְבֵּה לְשִׁרְפָה אֲזִיל, לֹא הוּא קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא עֵבִיד נִסָּא שְׁיִלָּךְ לְאִיבוּד. וְהָא דְקִיָּמָא לָן אִין נִהְיִין מִמְעֵשָׂה נְסִים, כְּכֹר כְּתָבוּ הַמְפְּרָשִׁים דְּהוּא וּבְנֵי בֵיתוֹ אִין נִהְיִים אֲבָל לְאַחֲרֵים מִתָּר.

(מחזיק ברכה סימן תרע"ז)

ב. מנורת הנפה של כסף שיש בה צורת חצי גוף אדם בולטת ושאר צורות, צריך לפותחו. והגם שהיתה של רב גדול, אין לחוס על כבודו, ואדרבה זהו כבודו שלא יזכר שמו על תקלה. שאלת יעב"ץ ח"ב סימן קי"ד. ועמ"ש הרב בית דוד (י"ד סימן ע"ה) דנהגו לקיים המנורות שמציר ראש אדם לבד, ע"פ מרן, אף כי מהרימ"ט אוסר משום שפבר נהגו היתר מזמן קדמון. ע"ש.

(ברכי יוסף יו"ד סימן קמ"א)

מוסר

יתרחק ממדת אכזריות, כי הוא מהסטרטא אחרא, ויהיה לבו רך ורחמן. וכל המרחם, מרחמין לו (שבת קנ"א ע"ב), וידיעת ההפכים אחת היא. וגם זו מסימני ישראל להיות רחמנים (יבמות ע"ט).

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קנט)

חדוש על הפרשה

וישב ראובן אל הבור - אמרו ז"ל: היכן היה, שהיה יושב בשקו ותעניתו. ואפשר לרמז כי תבת "וישב" הראשי תבות נוטריקון ש'היה יושב בשקו ותעניתו. וטעם ראובן, כי הוא בלבב יצועי אביו בטענת כי השבטים י"ב, ולמה רוצה להוליד עוד, ועתה שנמפר יוסף והוא סבר שנאבד, גדול צערו והפיר חטאו דחסרו להו השבטים, ואם לא בלבב הוא יצועי אביו, היה משלים אותו היילד הנולד מבלהה, ולכן אמר "הילד איננו ואני אנה אני בא" על חטאי.

(פני דוד)

יום ה'

הלכות

א. [נוסח הברכה] "להדליק נר הנפה". כן מנהגנו, וכן הוא נוסח רבנו האר"י זצ"ל, אבל בליל שבת נוסח הברכה "להדליק נר של שבת". והטעם כי נר הנפה אסור להשתמש לאורה, ולזה אומר "נר הנפה", להורות כי הנר אינו כי אם למצות הנפה, מה שאין כן נר שבת הפונה נר שאנו משתמשים בו ונרו יאיר לתועלתנו, וזה הנר המאיר הוא של שבת. ודוק.

(ברכי יוסף סימן תרע"ו)

ב. שלח צבור שטעה בראש חדש הנפה, וקרא ד' בשל ראש חדש, אם לא הוציאו ספר שני, אין צריך לקרות עוד, דאין משגיחין בהנפה כל עקר אפלו בשבת, אבל אם הוציאו ספר שני, יקראו ה' בשל הנפה, ואם אמרו קדיש בקריאת הד' בשל ראש חדש, אין צריך לומר קדיש אחר.

(לדוד אמת סימן ט' אות י"ז)

מוסד

יקבל כל אדם בסבר פנים יפות. ואמר רבי טוביה (בגמ' פתובות קי"א ע"ב הגירסא וא"ר יוחנן): טוב המלבין שנים לחברו יותר ממשקהו חלב, שנאמר (בראשית מט, יב) "ולבן שנים מחלב".

(צפון שמי, סימן יא, סעיף קס)

חדוש על הפרשה

הכר נא למי החותמת והפתילים - רמזתי בנושא "הכר נא למי החותמת", על נס חנכה שמצאו פה חתום, מי עשה כי אם ה' יתברך. "והפתילים", שלבשו גבורה יוחנן ובניו כמו שמוכא במגלת אנטיוכוס, מי שהלביש הפתילים בגדי ישע האלו כי אם ה' יתברך, והמטה שבט מלכות הכהנים, מי פעל כי אם ה', להורות כי נמחל להם ושבנו בנים ידידים.

(חדרי בטון)

יום ו

הלכות

א. יש ליזהר שלא תזוז יוד של הקשר מהתפלה (שלחן ערוך סימן ז"ך). ולא תזוז לעולם אפלו בהיותם תוך הכיס (מהרי"י צ"מח).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף יג)

ב. יניח של יד מישב ושל ראש מעמד. ויכרוך על אצבעו הנקרא אמה ג' פריכות, א' בפרק ב', וב' בפרק ג' (האר"י זצ"ל).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף יד)

מוסד

הדור מצוה, שיהא שמח הרבה בעשייתה. וכתבו ז"ל דנוטל שכר הרבה על עשייתה בשמחה יותר מהמצוה גופה. ואפשר דנוטריקון "שמחה" הוא שמחת מצות חיוב הוא. ויצדק מאד דרך המפרשים במאמר (ברכות ח). "גדול הנהנה מיגיעו", ששמח במצוות, דהשמחה לבד חוץ מגוף המצוה, הוא "גדול מירא שמים", שעושה המצוות, דהשמחה גדולה מהמצוה. (עין ראש דוד פרשת עקב. צוארי שלל בהפטרות בהעלותה).

(צפון שמי, סימן יא, סעיף קסא)

חדוש על הפרשה

ותתפשוהו בבגדו לאמר שכבה עמי - אפטר לפרש במה שאמרו ז"ל דראתה באצטגנינות, דיש לה בנים ממנו, ולא ידעה שהיא מבתה, וזהו שנאמר "לאמר" שכבה עמי, כלומר נאמר לי "שכבה עמי", כלומר שראתה באצטגנינות דצריך שישכב עמה, כי ראתה דיש לה בנים ממנו, והוי כאילו אליה היה הדבור בזה.

(פני דוד)

פרשת מקץ

יום א

הלכות

א. אם הפסיק בין יד לראש בעניות "אמן", בדיעבד אין צריך לברך על של ראש (אחרונים).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף טו)

ב. מי שטעה וברך על תפלין של יד "על מצות", יצא (מחזיק ברכה סימן כ"ה). וע"ש מה משפטו אם הוא אשפנדי.

(קשר גודל, סימן ג, סעיף טז)

מוסד

חדשי טבת ושבת, הם קשים ח"ו כמ"ש באהר (זו"ח איכה קי"ב ע"ב). וטוב לקבוע בכל יום להתחנן לה' שיצילהו ולכל בני ביתו ולכל ישראל מכל מיני פורעניות וכו'. וצריך ליזהר בדרךכו שלא לתת מקום שישלט הדין עליו ח"ו.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף דש)

חדוש על הפרשה

ויהי מקץ - אמת אגיד כי שמעתי נותריקון בפסוק "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על-האר" (רמז נאה לחנכה). ועתה ראיתי בספר רבנו אפרים ז"ל על התורה פתיבת יד בשנוי לטובה, וראיתי לכותבו פה וכאשר יוחנן השמיד יונים מ'בית ק'דשנו, צ'ינו ש'נדליק גרות ת'מניא [שמונה] יומי מ'חנוכה, ל'יחנה מ'צד ל'מין מ'היוצא.

(מדבר קדמות, ערך חנכה)

יום ב

הלכות

א. במנחת ערב שבת, לא יניח תפלין.

(קטור גודל, סימן ג, סעיף כח)

ב. בראש חודש, לא יסיר התפלין עד שגמרו הקדיש בתזרת ספר תורה בהיכל, כמו שכתב רבנו האר"י ז"ל.

(קטור גודל, סימן ג, סעיף ל)

מוסר

מצאתי פתויב בשם מדרש תהלים: אמרו ישראל לפני הקב"ה רצוננו לקיים כל התורה כלה, אבל מה לנו לעשות אין אנו יכולים, אמר הקב"ה תניחו תפלין, ואני מעלה עליכם כאלו קימתם כל התורה כלה, דכתיב "למען תהיה תורת ה' בפיה". ומצאתי פתויב דלצה נרמזו כל אותיות א"ב בפרשת קדש ובפרשת "והיה כי יביאך", בא אות ה' תורה על תבת "ידך" (ידכה), לרמז על חמשה חומשי תורה. ובפרשת שמע והיה אם שמוע, רמוזים כל עשרת הדברות. ע"כ מצאתי פתויב.

(מדבר קדמות מערכת ח' אות ל"ג)

חדוש על הפרשה

ויקץ פרעה והנה חלום - תימה למה בפרות לא נאמר "והנה חלום", ובשבליים נאמר "והנה חלום"? יש לומר שבפרות לא היה דבר חדוש, שהפרות בעלי חיים, ויכולות לאכל אלו את אלו, על כן אין פתיב בהן "חלום", אבל בשבליים שאינן בעלי חיים, דבר פלא לבלע זו את זו. וצריך לפרש "והנה חלום", הרגיש כי חלום הוא.

(פני דוד בשם נימוקי רי"ד)

יום ג

הלכות

א. אחר הנחת תפלה של ראש, יפרוך שלשה פריכות על אצבע האמצעי שהוא האמה, פריכה ראשונה בפרק אמצעי של האצבע, וכריכה ב' וג' בפרק התחתון.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף ה)

ב. יש נוהגים לומר בשעה שפורך הג' פריכות באצבע, פסוק (הושע ב, כא-כב) "וארשתיך לי לעולם. וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים: וארשתיך לי באמונה. וידעת את ה'". ויזהרו הנוהגים כן לומר הברכות של שחר וברכות התורה מקדם.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף ו)

מוסד

תפלין, אמרו רבותינו זכרונם לברכה שצריכין גוף נקי שלא יישן בהם, כמ"ש ב"שבת (דף מ"ט). והטעם שלא יפח או יראה קרי כמו שפירש רש"י. וראיתי בכתב יד שזהו שאמר הפתוב "אדם ביקר בלילין", הפונה אדם בתפלין לא יישן, כמ"ש בפ"ק דמגילה "ויקר" אלו תפלין, והטעם "נמשל כבהמות" שלא יפח או יראה קרי, ולכן לא יישן ביקר שהם התפלין.

(דב"ש לפי מע' ת' אות י')

חדוש על הפרשה

ושבע השבילים הרקות שדפות הקדים יהיו שבע שני רעב - התחיל ברעב, לומר דעקר החלום ותכליתו הוא על הרעב, פי לשבע אין צורך לחלום. אמנם החלום הצריך להגיד מהרעב שיתעוררו לתקון, ולהכי התחיל ברעב הגם שהוא מאחר, פי זה כל פרי החלום לתקון.

(נחל קדומים)

יום ד

הלכות

א. לא יסיח דעתו מהתפלין, ואינו רשאי להסיח פי אם בעוד שהוא עוסק בתורה או בתפלת י"ח, ומאוד צריך להזהר בזה ועונשו גדול רחמנא ליצילן (מתזיק ברכה סימן כ"ח).

(קשר גודל, סימן ג, סעיף טוב)

ב. אחר שקיעת החמה יש להסירן תכף (ברפי יוסף סימן ל').

(קשר גודל, סימן ג, סעיף יח)

מוסד

יחשב תחלה מה שרוצה לדבר, ויהיו פיו ולבו שוים, ואז מקדש הפה רומז לשכינה כפיכול. ורעדה יהיה לו, פי הפה רומז לשכינה, "שפה" גימטריא "שכנה", "לשון" גימטריא "שכנה" (עם הפולל), קול דבור רומז לקודשא בריהו ושכינתה. ויראה כמה פוגם השולח אמרתו אר"ש לא מטוהרה [ר"ל דבור לא נקי], אוי לנפשו אשר בדברו מעריב ערבים הולך חשכים.

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קסה)

חדוש על הפרשה

איש אשר רוח אלהים בו - אפטר לרמז בכתוב "אשר רוח אלהים בו" סופי תבות "חמור", דאם ישים עצמו פחמור למשא ויחשיב עצמו כחמור ויהיה נבזה בעיניו, תשרה בו רוח אלהים, כמו שכתב הרב ראשית חכמה ז"ל.

(נחל קדומים)

יום ה

הלכות

א. יכל להניח התפלין על הסדור, ודלא פהסמ"ע (סימן פ"ז ס"ק מ'). ועין מחזיק ברכה (סימן כ"ה סעיף י"ב).

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף ט)

ב. לא יהא דבר חוצץ בין תפלין לבשרו. ובשו"ת פני אריה חדש ממש (סימן ו') כתב, דאבק לבו שפזרין, פין שהוא לנו אינו חוצץ. ואני אמרתי בחפזי דיש להשיב ממה שכתבתי בפרקי יוסף (סימן כ"ז), דאפילו דבר שאינו חוצץ יש להקפיד, דבעינן על בשרו ממש כבגדי כהנה, ע"ש, צ"ע בדבר.

(קשר גודל, סימן ג, סעיף לא)

מוסר

טוב להסתפל תמיד לשמים, כי הוא מועיל ליראת שמים, כמו שאמר הכתוב (תהלים ח, ד) "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וכו' מה אנוש" וכו'.

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קסד)

חדוש על הפרשה

יוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה - תימה למה היה רוצה בצערו של אביו, ולא הודיעו שהוא חי על ידי שליח? יש לומר יוסף היה יודע פתרון חלומותיו, וידע שעל ידי סבה ירדו אחיו למצרים וישתחוו לו, והיה מצפה מה יהיה באחרונה ומה יהיה הסבה. [אמר חיים יוסף, ויותר נכון לומר דהיה חושש לחרם אביו שיצרכו השכינה עמם, וקרוב הדבר שנמצא יוסף בעת החרם, וכן כתבו המפרשים].

(פני דוד בשם נימוקי ר"ד)

יום ו

הלכות

א. מצות תפילין כל היום, ולפי שצריך גוף נקי, ולא יסיח דעתו, וקדושה, בעוה"ר הצרכו שלא להניח אלא בשעת תפילה.

(חדרי בטון, וישב, שני, אות ט"ו)

ב. אם ברח על התפילין בלילה, או שסבר שהוא יום והוא לילה, אין צריך לברך אחר כך פשיע זמנו.

(קשר גודל, סימן ג, סעיף יט)

מוסד

מצוה רבה לדון לפני זכות, אף אם נראה חובה, וכריעהו לזכות. ודע כי כפי הנהגתך עם בני אדם, כך יתנהגו בשמים עמו, מדה כנגד מדה שירד על פי מדותיו.

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קסט)

חדוש על הפרשה

רדו שמה - אמרו רבותינו זכרונם לברכה שנתנבא דהגלות רד"ו שמה. ואפשר לומר כי גם רדו אינם כלם שעבוד, רק שתהיו שמה רד"ו, והגלות קט"ו שנה. ורמז כי משה הוא הגואל אותיות "שמה" - "משה".

(חומת אנה)

פרשת ויגש

יום א

הלכות

א. יזהר להניח שתי זוגות תפילין, בסדר רש"י ובסדר רבנו תם, והגם דאמרו (ב"י סימן ל"ב בשם תשובת מהרי"ל סימן קל"ז) דיש יוהרא, [זה] היה בזמנם, אבל עתה נהגו הרבה ללבושם. ובארץ הצבי כמעט רב החכמים והמשפילים קפדי אהגי ללבשם, וגם כמה בעלי בתים יראי אלהים לובשים שניהם. ונתפשט המנהג על פי כתבי רבנו האר"י זצ"ל שיהם חובה, ולא משום ספק כמו שכתבו הפוסקים. ומה שרצו לתלות בדברי תקוני זהר חדש, נוסחא מוטעית היא, כמו שפארנו בתשובה (בריש קונטרס "חיים שא"ל", סימן א) בס"ד.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף סט)

ב. מה מאד צריך ליזהר שלא להסיח דעתו מהתפלין כלל, והוא דבר קשה והענש גדול, לכן צריך זריזות גדול.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף ע)

מוסד

לעולם יודה על האמת, ולא יבוש אף מקטן שבקטנים. ואמרו "מודים דרבנן, הינו שבחיהו" [שבח החכמים שמודים על האמת].

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קסח)

חדוש על הפרשה

ידבר נא עבדך דבר באזני אדני - פרש רש"י ז"ל: יפנסו דברי באזנה. אפטר [לפרש] במה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש ובאגדתא דבראשית, שהיה בא מלאך בדמות איש ומקטר עליהם, ויוסף שומע בקולו, והם סוברים שהוא איש. וזהו שאמרו "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות". ועל זה אמר יעקב אבינו ע"ה "יתן לכם רחמים לפני האיש", וכלפי זה אמר יפנסו דברי באזנה ולא תשמע להאיש המקטר.

(חומת אנה)

יום ב

הלכות

א. אין לברך על תפלין דרבנו תם. והטעם דמדרגת תפלין דרבנו תם גבוה משל רש"י על דרך האמת.

(מחזיק ברכה סימן לד אות ג')

ב. אם מתפלל בתפלין של רש"י ומסלקם ומניח של רבנו תם, לא יברך על תפלין של רבנו תם. לבש של רבנו תם בחושבו שהם של רש"י והתפלל בהם, וכאשר סילקם ראה שהם של רבנו תם, אחר כך ניח תפלין של רש"י ויברך עליהם. אף שאינו מברך בשל רבנו תם, לא יפסיק בין תפלה של יד לתפלה של ראש. והנכון להניח שתיהן כאחת בתפלת שחרית, וכזה צריך לעשות.

(קטר גדול, סימן ג, סעיף כג-כו)

מוסד

אם ידעת בשורה טובה לחברה, מה"ר ימהרנ"ה לו את בש"ר במדבר"ר [ר"ל שימהר לבשרו], וחתה נפשו בגללה, פי המבשר טוב משיב הר"ח [ר"ל שמשלב ומשמח את רוחו]. וכל קבל דנא [לעומת זאת], הזהר מלבשר בשורה רעה. ואם ידעת דבר רע או שמועה רעה, לא ישמע על פיה, כי אתה גורם נזק גדול, שהשומע יתעצב וימעט בעבודת ה', והעון תלוי בה, וכתב (משלי י, יח) "ומוצא דבה הוא כסיל".

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קעא)

חדוש על הפרשה

יש- לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו - רמז ודרך צחות פי זה מאמר הצדיקים: "יש לנו אב זקן" שהוא משה רבנו המזהירנו, "וילד זקנים קטן" שהוא היצור הטוב, "ואחיו" שהוא היצור הרע, "מת", על דרך שאמר דוד המלך ע"ה "ולבי חלל בקרבי", וזהו שנגאמר "ואחיו מת" כלומר הרגנו היצור הרע, ויותר הוא לבדו היצור הטוב "לאמו" כ", שהיצור הרע מת "ואביו אהבו", פי היצור טוב פלו קדש, ובאורו נראה אור באמצעות עצת אב זקן משה רבנו ע"ה.

(כפא דוד דרוש טז)

יום ג

הלכות

א. קדם שיחלץ, ילמוד בתורה אם מעט ואם הרבה. וצריך ללמוד ד' פרשיות שבתפלין, וב' כפר הם בקריאת שמע, וילמוד קדש והיה פי ביאור (מחזיק ברכה סימן כ"ו ושם בק"א סימן ל"ד).

(קשר גודל, סימן ד, סעיף א)

ב. פשיש [ברית] מילה, אין לחלוץ עד אחר המילה (מגן אברהם סימן כ"ה).

(קשר גודל, סימן ד, סעיף ב)

מוסד

המתלוצץ ושוחק במי שזהיר בעבודת ה', אוי לו, פי דבר ה' בזה וכו'. ועוד שפא ימנע הצדיק מעבודתו. ועוד פי מי שעדין לא נתחנך בעבודה ועלה על לבו למלא את ידו, נמנע מתוך השחוק. ועוד שדומה ללסטים העומד בדרך והורג או מבזה המביא דורון למלך.

(צפון שמי, סימן יא, סעיף קעה)

חדוש על הפרשה

אני יוסף אחיכם אשר-מכרתם אתי וגו' - אפשר שחזר ואמר "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם" וגו', הגם שאמר [כבר] "אני יוסף העוד אבי חי", לפייסם, פי "יוסף" גימטריא "קנאה", וכתב הרב יש"ר מקנדיא בסוף נובלות חכמה בספר "כח ה'", דמי ששמו "יוסף" עלול לקבל הזק מהנאיים, פי "יוסף" גימטריא "קנאה". עין שם. וזהו שאמר "אני יוסף" שפא גרים [שמי גרם], דגם שאני "אחיכם", "מכרתם אותי", ואין להאשמיכם בזה. ודוק.

(פני דוד)

יום ד

הלכות

א. נהגו שלא לחלץ עד אחר קדשת ובא לציון (שלחן ערוך סימן כ"ה). וביום שיש ספר תורה, עד שיחזירו ספר תורה להיכל (שם). והנכון - עד אחר אמירת עלינו לשבח ועל פן נקנה לך (האר"י זצ"ל). ויש בזה סוד, וגם אשר לא ידע ינהג פן, כי עושה רשם למעלה בפני ההכללית לקיים מצותו יתברך.

(קשור גודל, סימן ד, סעיף ג)

ב. כשחולץ התפלין, אז יסיר קדם ג' פריכות האצבע, ואחר כך תפלין של ראש ביד שמאל ומעמד. גם הסרת פריכת האצבע יהיו מעמד. עין בצפון שמיר סימן ב' (אות ז'). ואחר כך יחלץ של יד מיטב, וסימנה "פאשר יחנו פן יסעו".

(קשור גודל, סימן ד, סעיף ד)

מוסד

יתרחק מהכעור ומהדומה לו, ולא יביא עצמו לידי חשד ויחטיא רבים שישפרו בגנותו, ונשא הצעיר עליו את כל עונותם.

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קעו)

חדוש על הפרשה

רדה אלי אל-תעמד - אף גם זאת אפשר רמז לו יראה בנחמה כי בזכות יצחק נגאלים, כמו שאמרנו ז"ל דיצחק נתרצה לתת [אות] ש' משמו וליקח תמונתה [אות] צ' לנכות משנות הגלות, והבאתיו בענייני בספרי הקטן "ראש דוד" (פרשת שלח). וזה רמז לו יוסף באומרו "רד"ה אלי", כלומר אל תחוש ליטמע בגלות, כי בזכות יצחק נגאלים, וזהו רד"ה - גימטריא "יצחק", "אלי" - השוכן בקרבי, בזכותו "אל תעמד" בגלות.

(פני דוד)

יום ה

הלכות

א. בראש חודש אם הסיר התפלין והתפלל מוסף ושמע חזרת המוסף וענה קדשת פתו, ואחר כך לבש תפלין ושמע שאומרים עדת ישראל "פתו", יסלק התפלין ויענה קדשת פתו (מחזיק ברכה סימן כ"ה).

(קשור גודל, סימן ד, סעיף ו)

ב. מנהג ותיקין נאה ונאה למול ולהיות סנדק בתפלין

(מראית העין בליקוטים סימן ב')

מוסד

כל העוסק בסדר קרבנות, כאלו הקריבם (מנחות קי), ומוחלין לו על כל עוונותיו, ומליצי ישר מלמדין עליו זכות בשמים.

(צפון שמיר, סימן י, סעיף קנא)

חדוש על הפרשה

כה אמר בנה יוסף שמני אלהים לאדון לכל-מצרים - אפשר דרמז לו שלא ירא ולא יפחד שמא יטמעו בגלות, כי הנה האדון ה' הבטיח לאברהם אבינו ע"ה "ואחרי-כן יצאו ברכש גדול", ומצרים לא היה בה רכוש גדול, לכן הקדוש ברוך הוא סבב הרעב והשבוע שיבוא כל כסף ארץ כנען וכיצא למצרים, וזהו הכנה לקיים הבטחתו: "תברך" "ואחרי-כן יצאו ברכש גדול". וזהו שאמר הכתוב "כה אמר בנה יוסף שמני אלהים לאדון לכל-מצרים", לקבץ את כסף ולמלאות אוצרות, ומכרן שהוא הכנת רכוש גדול שהבטיח ה'. ומזה יש הוכחה - אל תעמד בגלות, כי טרם מכה, ציץ רפואה פרח, ויבא את כל הכסף.

(נחל קדומים)

יום ו

הלכות

א. פרשת העקידה, יאמר בכונה גדולה, וישים עיניו ולבו עד כמה מגעת עבודת ד', שאברהם אבינו עליו השלום גמר בלבו בלב שלם ושמח לשחט בן יחיד אשר אהבו יותר ממונו ולהעלותו עולה, ויצחק אבינו עליו השלום בן ל"ז שנה סבר וקבל, וילכו שניהם יחדו ברצון גמור. ובמרידות יאנח על קצורו בעבודתו: "תברך מאד מאד, ויתעורר התעוררות קדוש ליהרר מפאן ולהבא ליראה את ה' רצוף אהבה.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף יא)

ב. כשיאמר "ויצקד את יצחק בנו", יכוין שיעקד ה' שרי מעלה פשהם מקטרגים על ישראל. סגולת העקידה לכבש הדין, ולכן יתאמץ בכונתה. וכתבו ז"ל דאם שב בתשובה בכונת העקידה, יכופר עונו (עין סדור האריז"ל להר"ר שבת י"ז ל).

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף יב-יג)

מוסד

ישים עצמו כעבד ויתחיל הזמירות, ויאמר הפל מתנוף הספר, וידע לפני מי הוא עומד, וכל התבות יאמר כתיקון ביראה ורעדה וקול נמוך.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף עב)

חדוש על הפרשה

ויפג לבו כי לא האמין להם - הנה ברית פרוטה לשפתיים, כמו שאמרו בש"ס (במועד קטן דף י"ח ובסנהדרין דף ק"ב, עין שם בארץ). ואפשר כי זה טעם הכתוב "ויפג לבו כי לא-האמין להם", דמאחר שהוא אמר "ואחיו מת", לא האמין דברית פרוטה לשפתיים. ובדידיה הוה עבדא דמשום שאמר "עם אשר תמצא את-אלהיק לא יחיה", מתה רחל, כמו שאמרו ז"ל. וכאשר ראה סימן העגלות, אז ידע שלא מת, כי המסרת שלא ימות אחד מבניו בחייו קיימת, ואלימא לאפקועי מפר ברית פרוטה לשפתיים.

(מדבר קדמות, ערך ברית)

פרשת ויחי

יום א

הלכות

א. יתעורר מאד ביראה ואהבה והכנעה ושמחה לומר כל הזמירות, ובפרט "ה' מלך". ויזהר שלא לבלע התבות או האותיות, ובפרט האזכרות. וידע נאמנה כי בכל אות ותבה יש סודות נוראות להפליא, ודי לנו צע"ר בנגע, כי לא אפתנו יודע עד מה בסדר עלית העולמות והיחוד העליון על פי מדותיו, ותכסנו פלימתינו, ולפחות נזהר לומר התבות במספרם כמשפט, ולהבין פשוט ביראת ה', ולידע דרך כלל כי הכל סודות עמקים ולצורך היחוד.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף טוב)

ב. אין צריך לומר הקרבנות מעמד.

(קשר גודל, סימן ז, סעיף כב)

מוסר

ראיתי להרב החסיד המקבל המפלא מהר"ש שרעבי זלה"ה, שהיה נזהר לדבר שום דבור חול קדם שיתחיל הזמירות, והיה אומר שכן צריך על פי הסוד.

(קשר גודל, סוף הספר, סעיף ב)

חדוש על הפרשה

אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו-לי - הפשוט [הטעם לפי הפשוט] דנקט ראובן ושמעון, שהם הגדולים, וזו מעלה גדולה לאפרים ומנשה לעמד במקום גדולים. ואפשר דיש יחס לדמותם לראובן ושמעון, דמנשה חצי שבטו כמו ראובן שנחלתו מעבר לירדן, וחצי שבטו כשמעון שנטל חלקו בארץ ישראל.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. כל פעם שאומר פטוים הקטורת, צריך לומר "אתה הוא ה' אלהינו שהקטירו" וכו', ובסוף לומר "ה' צבאות עמנו וכו' ה' צבאות אשרי אדם וכו' ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו, וערבה לה' מנחת יהודה" וכו' ותנו לא (האר"י ז"ל).

(קטור גודל, סימן כ, סעיף ח)

ב. פרשת התמיד ופרשת הקטורת, יזהר באמירתן מאד. וטוב למנות י"א סמנים באצבעו.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף עג)

מוסר

פטוים הקטורת, יכוין בו הרבה, כי הפליגו בזהר הקדוש (פרשת ויקהל דף ר"ח) מאד בזה, וזה לשונו: מלה דא גזרה קמי קודשא בריה הוא, דכל מאן דאסתכל וקרי כל יומא פרשתא דקטורת, ישתזיב מפל מילה בישין חרשין דעלמא, ומפל פגעין בישין, ומהרהורא בישא, ומדינא בישא, וממותנא, ולא יתזק כל ההוא יומא, דלא יכיל סטרא אחרא לשלטה עליה, ואצטריף דיכונן בה. אמר רבי שמעון אי בני נשא הוו ידעין פמה עילאה עבדא דקטורת קמי קודשא בריה הוא, הוו נטלי כל מלה ומלה מיניה והוו סלקין לה עטרה על רישיהו פכתרא דדהבא וכו', ואי יכוין בה בכל יומא, אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ויסתלק מותנא מיניה ומעלמא, וישתזיב מכל דינין דהאי עלמא, מסטרין בישין, ומדינא דגיהנם, ומדינא דמלכותא אחרא. עכ"ל אמרי קדוש [פירוש: דבר זה ברית פרוטה לשפתים, שכל מי שמתבונן בשכלו, וקורא בכל יום פרשת הקטורת, ינצל מפל דברים רעים ונפסדים שבעולם ומפל פגעים רעים ורהורים רעים ומדין רע ומדבר ומגפה, ולא יזק כל היום ההוא, שאין הסטרא אחרא יכול לשלט עליו. אמר רבי שמעון אם בני אדם היו יודעים עד כמה חשובה היא מעשה הקטורת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל תבה ותבה ממנה, והיו מעלים אותה להיות עטרה על ראשם ככתר של זהב. ומי שעוסק בפרשת הקטורת, צריך להתבונן בשכלו במעשה הקטורת. ואם יכוין באמירתו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא. ויסתלק הדבר והמגפה ממנו ומפל העולם, וינצל מפל הדינים של העולם הזה, מכחות הרעים ומדין הגהנם ומדין של מלכות הסטרא אחרא]. הדברים עתיקים [מוצתקים], לשון הזהר הקדוש ממש, שלא פדרכנו בקונטרסים אלו, להלהיב נפש אדם מישראל, עין בעין יראה הפלגת השבח, ומזה ישפיל לכוין בו הרבה ולאומרו בשמחה לעשות נחת רוח ליוצרנו. ולא יכוין לתועלת עצמו ח"ו.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף יד-טו)

חדוש על הפרשה

אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי - רמז מן התורה פשעושים גימטריא וחסר אחד אינו מעכב, דכתיב "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", וראה פי' מנשה ואפרים" גימטריא "ראובן ושמעון", ואחד חסר. אלמא אינו מעכב. לקוטי גורי האר"י והרמ"ע פתיבת יד.

יום ג

הלכות

א. הרב מגן אברהם (א"ח סימן נ') כתב דקורא משניות אם אינו מבין, אין בידו פלוג, דאינו נחשב קריאה. ובספר בינת יששכר כתב דהרב אביו חלק על הרב מגן אברהם דבמסכת עבודה זרה (דף י"ט) אמרינן "ליגרא אינש, ואף על גב דלא ידע מה קאמר". ונראה דמהא לא קשיא על הרב מגן אברהם, דהכא מירי קשיאין בידו להבין, והרב מגן אברהם ז"ל מירי שיש לו שכל להבין וקורא בבלי דעת. ומיהו נראה דאם מבין פרוש התבות, הגם שאינו יודע הפרוש אמתי כמו שפרשו המפרשים, נחשב למוד.

(מראית העין עבודה זרה י"ט)

ב. ראיתי להרשב"ץ ז"ל (בסוף מאמר חמץ) בפרוש איזהו מקומן וברייטא דר' ישמעאל, שכתב דיש תנאים חולקים על ר' ישמעאל בקצת מאלו המדות שאינן דברי הכל. ע"ש. ועם כל זה, מאחר דמסורת בדינו דאלו נאלו דברי אלהים חיים, הכל הוא תורת אמת, ויוצא אדם ידי חובתו ממקרא ומשנה וגמרא.

(שו"ת יוסף אמן סימן נ"א)

מוסר

יש פת שאינה קוראה בספרי החיצונים, רק מעצלות וכיוצא אינו לומד בתורה, כי יצרו הטעהו: הלא אין הקב"ה בא בטרוניא, וכבר בתפלה למדתי איזהו מקומן ור' ישמעאל וכמה פסוקים ומזמורים, ויצאתי ידי חובת קובע עתים לתורה, לזה אמר שמעו לדברי תורה ואל תגבהו אזנכם מדברי תורה כי ה' דבר "מסיר אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תּוֹרָה גַם-תִּפְּלְתוּ תוֹעֵבָה", אם בתפלה אתה רוצה להפטר מתלמוד תורה ואתה בטל ומפנה לבך לבטלה, גם תפלתך תועבה.

(דברים אחדים סוף דרוש י"ב)

חדוש על הפרשה

והנה הראה אתי אלהים גם את-זרעה - אפשר לומר דיעקב אבינו ע"ה היה בקי בחכמת הפרצוף, לזה אמר "והנה הראה אתי אלהים", שראיתי פניו והראני אלהים בחכמה שחנני כי לא חטאתי, "גם את-זרעה" מסתפלל הייתי כי הם צדיקים ואין בכם חטא. ועטרת ראשי מר זקני מהר"ר ישעיה ז"ל היה מפרש "והנה הראה אתי אלהים", שנראה לו דיוקנו של יעקב אבינו ולא חטא כמו שאמרו ז"ל, וזהו שנאמר "והנה הראה אתי אלהים", שראית דמות דיוקני וזה הצילך. עד כאן שמעתי משמו זלה"ה.

(פני דוד)

יום ד

הלכות

א. מאד יטה און לדברי קדיש ולענות פהוגן "אמן", ובקדיש זכרון "אמן" שהוא גימטריא אידהנויה.

(מורה באצבע, סימן ב', סעיף לג)

ב. באמן יהא שמייה רבא, זכרון שימחה זכר עמלק (עין יוסף אמץ סימן כ"ג), ואז שמו וכסאו יתברך שלם. וצריך לענות "אמן יהא שמייה רבא" בכל כחו ופונתו. אמנם לא ירים קולו באופן שילעיגו לקול צעקתו, כי אפשר שיש לו ענש שנותן מקום להחטיא, ועוד דמיחזי פיהרא או פחוכא, וירא שמים יצא ידי פלם, שיעשה הכנה לומר בכתחילה, והקול יהיה בינוני.

(מורה באצבע, סימן ב', סעיף לד)

מוסר

יזהר מאד מאד לענות "אמן" ובכונה, כי אין קץ לענש מבזה עניית אמן ומאבד ענינתו (זהר הקדוש והאר"י זצ"ל).

(קשר גודל, סימן ט, סעיף א)

חדוש על הפרשה

ישימך אלהים כאפרים וכמנשה - אפשר דאפרים היה רגיל אצל יעקב בתלמוד כמו שפרש"י, ומנשה היה על הבית והיה גבור, כמו שאמרנו ז"ל דאמר עליו יהודה דין רפוש מדבית אבא [פרוש: שגבורתו מבית יעקב אבינו], והמברך לבנו מברכו בתורה וגבורה וממשלה. וזהו שאמר "ישימך אלהים כאפרים" שהיה חכם בתורה, "וכמנשה" שהיה בו גבורה והיה לו ממשלה. ושם "את אפרים לפני מנשה", דתלמוד גדול. ודוק.

(נחל קדומים)

יום ה

הלכות

א. כשם שאסור לעבור נגד המתפלל, כך אסור לעבור נגד האומר קדיש.

(קשר גודל, סימן ח, סעיף ה)

ב. כשם שאין להרבות בברכות, כך אין להרבות בקדישים אחרונים.

(קשר גודל, סימן ח, סעיף ט)

מוסד

יזהר בענייני קדישים וברכו בראיה ואהבה ושומחה רבה.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף עז)

חדוש על הפרשה

שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם - דגזלו הרציקה מעשו, והם הרגו אנשי שכם על הגזל, והווי תרתי דסתרו. וראשי תבות "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם", הוא "שוא פחם", כלומר פילו פחם לשוא בענין שכם ויוסף וזמרי.

(פני דוד)

יום ו

הלכות

א. כל קדיש שתפסו מעמד, צריך שישאיר עומד, אף אם היה יושב אין צריך לעמוד (האר"י זצ"ל).

(קטור גודל, סימן ח, סעיף יד)

ב. אין לומר קדיש עם החזן, ולכן אין לנגן הקדיש עם החזן כשמנגן הקדיש (הרא"ש, הביאו שלמי צבור דף פ"א).

(קטור גודל, סימן ח, סעיף טו)

מוסד

מעת שיתחיל זמירות, יזהר שלא ידבר כלל ועיקר, כי כל הזמירות הוא לתקן עולמות, ואין יפסיק בדברים בטלים. וכמעט על דרך האמת אינו נכון ללמוד מזמורים וכיצא בין הדברים של הזמירות, כי כל הפסוקים והסדר הזה נכון ומתוקן על פי הסוד ורזין עלאין, ולא נכון להפסיק בעניני דברי תורה אחרים שאינם שייכים על פי מדתו. ואם כל זה בדברי תורה, אוי לו למדבר דברים בטלים, וזההר הקדוש (ח"ג עה ע"ב) החמיר מאד מאד דעביד קלנא לשכינתא [פרוש: שעושה קלון לשכינה] חס ושלום. ועל פי הדין, משיתחיל "ברוך שאמר" אסור להפסיק, כי ברפת ברוך שאמר נתקנה מימות תנאים ראשונים קודם פסוקי דזמרה, וברפת ישתבח אחריהם, ואין יפסיק ביניהם (עיין לקמן צפון שמיר סימן י"ג אות ר"ד).

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף עד)

חדוש על הפרשה

כי באפם הרגו איש - פרש רש"י: לבני שכם שבעיניהם נחשבו כאיש אחד. ואפשר לרמוז דתיבת "איש" ראשי תיבות את יושבי שכם, והיה זה באפם, כי היה יוצא תקלה ג' דולה, וכמו שאמר להם (עכרתוני) [עכרתם אותי] להבאישני ביושב הארץ [בראשית לד, ל].

(פְּנֵי הַיָּוֵד)